

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״ן

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות ראשי אש

לע״ן מרים שיינדל בת יצחק״א אפרים שמעון סינאוויץ

גמ' (א) יצמות קו. גיטין
פא: **צ** יצמות קט;
תרס' (ג) קדושין ה.
ד רש"ל ומהרש"א לא
 גרסו דרבנן ור"ב צ"י כ"י
ה **וע'** חוס' יצמות קי.
 ד"ה צההי"א

לא תיבא: קסבר רב אחאי לתנאים וכחוצה צעי למיחב לה אס
מגרשה: אלא שיעמא דרב. לענין גט דקסבר אין אדם עושה
בעילתו בעילת זנות ובעל נפש קידושין ואפי' ימצא עליה נדרים חבל
לענין ממונה בחגניה קאי שאם ימצא עליה נדרים חלא חלא חלא

חפץ באשה נדרנית : בהא קאמר שמואל. לדין דלתני אתנאי סמין דלמי
חפץ בנדרנית : מאי לאו קידשה ברי. וסיפא ארישא קאי וקאמר חבובה
הוא דלא בעיא דלענין ממונה לא אחיל תנאי אכל גיטא בעיא דלשם
קדושין בעל דאי משתבח עלה נדרים לא תהא בעילתו זנות כרב:
לא

אלמלא לרב נמי יס תנאי בנשואין ועוד להחם ספיר נכנסה לחופה ולא נבעלה מאי חזיח למי
 רבינו יתחק לרצוי לא הוה מפרש טעמא דרצוי משום דמדיד ידעי כו' אלא משום דיס תנאי
 דאמר למקן המקדש על תנאי ובעל דברי הכל לריבה הימנו גיט דאין בנאשואין וגרלה דל
 דאמר תתקן יס תנאי ונכנסה לחופה ולא נבעלה לעולם אמר ר"א תנאי צביל צביל שמואל דל
 (סו: ע"ב) פלוגתא דרב ושמואל דיבמה הרי היא כלשת איס דקאמר צבילי נחל לישא דשמואל
 דר' יוסי משום דאין תנאי בנשואין לא משום דלא מהני תנאה קאמר אלא משום דאין רגילות
 בקדושין דרגילות הוא או שידע וימנע מלישא או גמרי ומחלי ולא הדרי בשעת נשואין וכן לר' י
 אינה כלשת איס דבקדושין איירי ובקדושין דכולי עלתא מורו דיס תנאי והרב רבינו חיים מפר
 לפי שאין תנאי בנשואין פירוש אין רגילות שיתבטלו נשואין מחמת שום תנאי ואי אמרת נשואה מ
 פירוש וכי 'עלה על לב אדם לומר שמחמת תנאי נבטלו לא אין תנאי ומחמת קידושין נטנו
 יוראה צביל נחל ואם תחלה והיכי סלקא דעתין דכנסה צביל צביל דלאחרי כדאי קאמר
 שאין צביל נחל נדריס והיו עולם נדריס אכן אינה מקודשת ומה מועיל אפילו אפילו התנאי אחר'
 קונה¹² וינחא ופליגא את"ל דחופה אינה קונה מצינו למימר דבשעת קידושין היה דעמו לכך שאלמ

אָרַם טעמא דרב משום דאין אדם ב'. לריך לפרש שמחתם כך נחמיו לקדש צבעילה דלס נה וליפריך מחל התנאי וחלו קדושי כסף א"כ מאי פריך והא אפילונו זה חדא ויזמנא דהסחא מקודשת ממתת קדושין הראשונים ונראה דלרב אפילו קדשה על מנאי ונכסה על מנאי הואיל מהאיא דהריני צועליך על מנת כו' משמע דאי הוו פליגי בטעות אשה אחת הוה ניחא ליה דפלי בשעת צעילה ולא עביד מנאי נסחור הקידושין אלמא משום כתובה: **וְהָא** אפילונו בה דדא ויזמנא קמייתא הוה אמינא דהא דלמרב רב לריכה גט היינו מספק ללא ידענא אי צעל לשם קידושין לריכה גט ואי אחתמר בתרייתא הוה אמינא הא דקאמר שמואל לריכה גט משני היינו מספק ומרסא קידושין צעל וואמר ר"י דהכי אפילונו גט חדא ויזמנא ואמאי אפילונו גט בשני מספק הו"ל למימר קדשה על מנאי וצעל רב אמר לריכה גט מרסאון ולא משני ושמואל אמר לריכה בתרייתא לימא והגדילה ועמדה ונישאת רב אמר אינא לריכה גט משני ולריכה גט מרסאון ושם גט מרסאון מן התורה אבל מדרבנן לריכה:

יְשׁוּעָא אָמַר צְרִיכָה גַּם מִשְׁנֵי. והא דתמן ציציתות פסקת צ"ש (קט.) גבי מת צעלה של גדולה ואם לאו מתמחין עד שתגדיל ותלא (ה) משום אחות אשה ומפרש בגמרא דטעמא דר' דפטורה יצמה והלכה לה והיו זו שגדלה אכלו ובעל כמו שקדשה ולשמואל פסחמה אינו בועל לשם גלם קידושין ועוד אומר ר"י דהתם כיון דיצמתו ואשמו שחיהו לאפניו פסחמה בועל לשם יניחא ליה מיצמתו ואיסורא לה בעיד דל"ג קבר אין זיקה ומיאר קשה דתקשי לשמואל מדרה וגדלה אכלו דפטמה בעל לשם קידושין וליכא לאקומא כשפירש שבעל קשה קידושין דל"ג קבר על כרחין כשבעל סתם דלא מניינו לאוקמי כשפירש דאם כן היינו החזירה כשהיא גדולה ויורה דלמר לקמן אם בעלו לא קנו אי נמי כרבי ישמעאל דלמר לקמן (דף עז.) שמואל מ' [וע' חוס' יצמות קי. ד"ה קסבר]: **בְּהַרְיָא** קאמר רב דליכא תנאה. ציציתות פסקת צ"ש אימא התם דאי איתמר בהא צהריא קאמר רב משום דליכא תנאה וכיון דבעל אחווי אחתיה בעינלו בעילת זנות איית לן למימר דלחליה לתנאיה והיה בדעתו שיחלו קידושין כסף אכל בהא דרבנן אימא מודה לשמואל ואין לתמוה על מה שגם סברה הפוכה דל"ג קבר דל"ג קבר לקמן הכל לריבא גמ' א"ר כן למימר קברא דהתם דלע"ג דמודה שמואל דאין אדם בועל וכו'.

ותיובתא דשמואל. ואף על גב דכרבי ישמעאל רביה סבירא ליה מכל מקום אין לו לה

תִּימָא טַעמָא דְרַב כִּיּוֹן דְּכַנְסָה סְתָם אַחֲוֵי אַחֲלִיָּה לְתַנְאִיָּה.

תמימה שְׁמָמָה דָּרִיב בִּיּוֹן דְּבִנְסָה סָתָם אַחוּרִי אַחֲרֵיהּ לַתְּנַחֲיָהּ
 פ' קְבוּטָרָם וַיְהִי לָהּ כְּמוֹצָה וְקָשָׁה לְרַצְיוֹ יִצְחָק ד'א"ב מַאי
 קָאֵמַר לֹא חִימָא פְּסִיטָא לָנָא מַאי לְמִימַר הִכִּי דִּהָא חָנָן צְהַדִּי
 צְמוּחִי כְּסָה סָתָם חָלָא צִלָּא כְּמוֹצָה וְנִרְאָה לָנָא פִּירְכָּה הִיא דְּהוּא

והכא בצעל קאמר דאחויני אחיני
לתנאיה ורבינו יצחק פ"י לא תימא
טעמא דרב כיון דנכנסא אע"ג דלא
צעל אחליה לתנאיה ותהא זרייה גט
ומיאו כתובה ודאי לית לה כדחתן
במתיני' אלא טעמא דרב משום דלין
אדם צועל בעילתו אמר רבי אלעזר
דאמר לקמן דצצעל מודו כולי עלמא
דזרייה גט ולא פליגי רב ושמואל
אלא צטלה צעל וז"ל דהכא משמע
דלשמואל אדם צועל בעילת זנות
ויש תנאי צנשוזין וקשה דביצימות
צפרק צ"ש (דק. קו. וטס) חנן צ"ש
אומרים אין ממאזין אלא ארוסות
ואמרין צגמרא אמר רב יהודה
אמר שמואל מאי צנשוז דית
שמאי לפי שאין תנאי צנשוזין ואי
אמרת נשואה תמאן אחי למימר יש

תנאי בנשואין אלמלא סבר שמואל דלזין תנאי בנשואין דבית הלל
נמני לא פליגי אלא משום דסבירי לבינא לתימור דמידע ידעני
בנשואין קטנה דרבנן ניניהו אכל הא מוידו דלזין תנאי בנשואין וריצין
מגיה החס אמר רב יהודה אמר רב ואומר ר"י שלא הועיל כלום
לרבה דלמר לקמן בדטעמות אשה אחת דצרי הכל אינה רכיבה גט
אם בעלה מאי אירא ליה למימר ומעני לפי שהם תנאי בחופה ומיכר
יו אלא משום דיש תנאי בנשואין וסוגיא דשטח בעולא אמר ר"א
תנאי בנשואין וגראה דלרין להגיה אמר רב כריצין דלי גרסינן
כלא בעל סבר שמואל דיש תנאי והא דלמר בשליה האשה רבה
אזיי לחד לישנא דשמואל אדרבי ינחנן נפחא קאי דמפרש מילתיה
אלא משום דלזין רגילות שהיו נשואין מתכונעין מחמת תנאי שהיה
יש בעת נשואין וכן לרין לפרש על כרחין הא דקאמר שמואל החס
אזי והרז רבינו חיים מפרש גם הוא דב"ש צענין זה והכי פירש
בתנאי ואזי אמרת נשאה תמאן אתי למימר שי תנאי בנשואין בתמיה
ליות ומחמת קידוש קטנות נמי לא ידעי אלא אימרו דלשת אש
בעל דלחויי אלהיה לתנאי וצריכה גט כיון דקידשה על תנאי
אפילו ימחול התנאי אח"כ אם לא יחזור ויקדשה ומיור אי חופה
קדושין היה דעמו לכך שאם יכניסנה לבסוף יהא מחול התנאי:

וְיֵין לְקֹדֶשׁ צִבְעִיָּה לֹאס נִפְרָשׁ לְדִין אֹדֶס צוֹעַל צִבְעִלֹתוֹ צִבְעִלֹת זֹנוֹת
 וְלִיָּוֹ זֶה חֲדָל וְיִמְנָה דִּהְסֵם מִקְדוּשָׁתוֹ לִפִּי שֶׁצֶעַל לֶסֶם קִדּוּשֵׁין וְהִכָּה
 וְכִנְסָה עַל תַּחֲלִי הוֹאִיל וְצִעַל כְּרִיכָה גַּם מִזְמַקְשָׁה לְרִבֵּה לִקְנוֹן
 הַחֵמֶה הוּא יִנְחָה לִיָּה דְּפִלְגִי צִפְלוֹנָתָה דְּרַב וְשִׁמּוּלֵה אַע"פ שֶׁהִמְנָה
 אִיפִלְגִי בַּה דְּדָא וְיִמְנָה. תִּמְנָה וְהָא מִתְרַוִּייהוּ כְּרִיכִי דְּהִי אִיתְמַר
 נִנְחָ אִי צֶעַל לֶסֶם קִדּוּשֵׁין וְהָא קִידְשָׁה אַחֵר דְּלִמְנָה מִשְׁנֵי נִמִּי הוּא
 מִשְׁנֵי הֵייוֹ מִסְּפָק וּמִרְאָשׁוֹן נִמִּי כְּרִיכָה גַּם מִדְּלֹרִייתָה דְּשִׁמְלָה לֶסֶם
 וְאִיפִלְגִי צִבְעִיָּה צִבְעִי מִקְדוּשָׁתוֹ בְּצִדָּה מִבְּדֵךְ הו"מ לְאַשְׁמְעִינָן וְהִכָּה
 מִשְׁנֵי וְשִׁמּוּלֵה אַחֵר כְּרִיכָה צִבְעִיָּה גַּם מִרְאָשׁוֹן אֲלֵה מִשְׁנֵי אִי בִּדְךָ
 וְאִי כְּרִיכָה גַּם מִרְאָשׁוֹן וְשִׁמּוּלֵה אַחֵר כְּרִיכָה גַּם מִשְׁנֵי וְאִינָה כְּרִיכָה
 וְצֶעַל מִדְּרַבְנָן כְּרִיכָה:

לֹא אֶמְיִי פִי"א מַהֲלִי
גִירוּשִׁין הֲל"ו סִמְג עֲשִׂין נ
טוֹש"ע אֶה"ע סִי קִנְה
סֶע"י כֹּה:

אלהי חסד טעמך דרבך אלהי
 שנסתם כסדך אחורי אלהי
 לתנאי פ' ואפי' תרחיבי ש'
 הלא טעמך דרבך אפי' אדם
 עושה בעילתו בעילת זנות פ'
 ואחילי [אחילתי] לתנאי גבי
 קדושתן אבל גבי כחיתא לא
 אלא יצאש לשם כחיתא
 ואפי' אלא לא אחי נכסא חסד
 קדש' חסד ונסתם חסד
 דכתיבאנו לעיל (ד' טז)
 תאשתה שנתך גבי שהיה
 אמר נותן קדש נכסא יצאש
 כחיתא שנתך גבי ואפי' אדם
 ברה דנחת וצאש' ד' אפי' אדם
 פליג אלא משום שהיה לו
 להפיר אלא פירוט ונתן אצבנך
 כס' שהיה בלא כס' שגמאנו לא
 דרבך שאין כולו להפיר מדרים
 תצאש שגבי כחיתא דרבך
 שיכול לומר א' אפי' אדם
 דנחת. והא אפילוהי כס' חרד
 אצבנך דאמרינן נכסא חסד
 מיאנה ודחילי פ' ובעילת
 אחי שגמאנו וצאש' ונסתם
 דרב אמר א' צ' ונכסא שגמאנו
 אמר צריכה נ' כשנשי פ' ו
 סבר אלא ידע שנתך קדושת'
 טענה כלום וגמר ובעל לשם
 קדושתן שאין אדם שגמאנו
 בעילתו בעילת זנות שגמאנו
 אמר צריכה נ' כשנשי פ' ו
 הבטל משתמט הוא דעת
 קדושתן האשמועינן הוא בועל.
 צריכה א' יצאש חסד ברה
 אפי' אלא פ' שנסתם יצאש חסד
 אבל ברה דאצבנך תנאי אמר
 מודה לא לשמאלא צריכה א'
 יצאש חסד ברה אמר
 שגמאנו אבל ברה אמר מודה
 שגמאנו אלא ברה קימיל חסד
 דרב באיסורי (פ' הרב א')
 קדשה חסד בלא תנאי ונכסא
 כלל דברים אלא כס' אפי' אדם
 נכסא לולא תספיק בעילת כגון
 שפירטת דרב ו' צריכה נ' מדרים
 מדרים חסד יאמור אשת
 א' יצאש בלא נ' כל דברין
 שפירטו נכס' דברים כ'
 ותפאר לעונן מוכין שאלו חסד'
 בבות פתורן אלא חסד לכל
 דרב א' שגמאנו חסד
 דרוקא ב' דברים אלא שגמאנו
 אלא שאר דברים א' חסד
 מוכין א' לחלל ביערה. דרבין
 מדרים גרמלין מוכין כגון
 קטשין חסד מוקח עשה: חסד
 חסד. תחביתו אלא דלית
 לה חסד ונכסא בעיל מיא אלא
 קדשה על תנאי ונכסא חסד פ'
 דספא ארישא קאי וקדשה
 לשמאלא:

(א) תום' ד"ה ושמואל וכו' ותלך הלזו משום אמות:

(ב) בא"ד מדרבנן דר"א דקאמרי כשהמזירה:

(3) בא"ד מדרבנן דר"א
דקאמרי כשהחזירה:

לב א מיי פ"ד מהל' אשות
הל' ב פתח עשין מת טו"ע
א"ה ע"י לא סעי' ט'
לב ב ג מיי פ"ז שם הל' א
סמך שם טו"ע שם ס' נח
סעי' ח'
לד ד ה מיי פ"ז מהל' יבוס
ותליה הל' יג פתח עשין נח
טו"ע שם ס' קנע סעי' טו':

פניני רש"י

ששלח סבלונות. מנהג
חתנים ללכת קדושין
למחרת שולח לביט תמיו
לכבוד אשתו כחשיטין ומיני
פירות...
(רש"י פ"ב קמז)
הריני בועליך. לשם
קדושין דלשה נקנית
בציהא:
(גיטין סה:)

תוס' רי"ד

לא קדשה סתם וכנסה סתם פ"י
וסתפא לאו ארישא קאי. רמ"ש
כתובה דלא דאמר אי אפשי
באשה נדרתית גמי לא בעי.
אמר רבה גט מדבריהם וכן
א"ר. (רב) (ורבא) אמר תנא
ספוקי מספקא ליה גבי ממונא
לקולא גבי איסורא לחומרא:

אדם יודע שאין קדושין בו. הך לריכותא הו"מ למימר לעיל
כי פריך והא אפילו צה חדא וזימנא: **והא** הכא
דבטעות אשה אחת דמי בו. תימנה לר"י כיון מדמני קידושי קטנה
לטעות א"כ תקשי ליה נמי ברייתא דלעיל דוכן קטן שקידש דפליגי
אע"ג דמי בטעות אשה אחת וי"ל
דקטן שקידש נימא ליה כיון דלין
קידושי קטן כלום אפי' מדרבנן
צועל לשם קדושין אצל קידושי קטנה
דכבדנן דמי טפי לקידושין כתנאי אצל
תימנה לפי מאי שזינו יודע עמה
שום חילוק בין קידש על תנאי
לקידושי קטנה תקשי ליה דרב אדרב
דלמך לעיל גבי קטנה שלא מיאנה
דצועל לשם קידושין אף על גב דהוי
כטעות אשה אחת ושמה לא שמיע ליה
ההוא פלוגמא דקטנה שלא מיאנה:
אלמלא

לא קידשה סתם וכנסה סתם אבל קידשה
על תנאי וכנסה סתם הכי נמי דלא בעיא
גימא אדתי המקדש את האשה על מנת
שאין עליה נדרים ונמצאו עליה נדרים אינה
מקודשת ליתני כנסה סתם ונמצאו עליה
נדרים אינה מקודשת וכל שכן הא הכי נמי
קאמר המקדש את האשה על מנת שאין
עליה נדרים וכנסה סתם ונמצאו עליה נדרים
אינה מקודשת קידשה סתם וכנסה סתם תצא
שלא בכתובה כתובה הוא דלא בעיא הא
גימא בעיא ומאי שנא בכתובה דלא בעיא
דאמר אי אפשי באשה נדרית אי הכי גט נמי לא תיבעי אמר רבה צריכה
גט מדבריהם וכן אמר רב חסדא צריכה גט מדבריהם רבא אמר תנא ספוקי
מספקא ליה גבי ⁽⁶⁾ ממונא לקולא גבי איסורא לחומרא אמר רבה מחלוקת
בטעות שתי נשים אבל בטעות אשה אחת דברי הכל אין צריכה הימנו גט
אמר ⁽³⁾ (ליה) אביי והא מתניתין דטעות אשה אחת היא וקמותבין תיובתא
מיניה אלא ⁽¹⁾ [אי אתמר הכי אתמר] אמר רבה מחלוקת בטעות אשה אחת
בעין שתי נשים אבל בטעות אשה אחת גרידתא דברי הכל אינה צריכה
הימנו גט איתביה אביי ⁽⁷⁾ קידשה בטעות "ופחות משהו פרוטה וכן קמן
שקידש אע"פ ששלח סבלונות לאחר מיכן אינה מקודשת שמחמת קדושין
הראשונים שלא ואם בעלו קנו ר' שמעון בן יהודה משום ר' ישמעאל אמר
אם בעלו לא קנו והא הכא דטעות אשה אחת היא ופליגי מאי לאו טעות
נדרים לא טעות פחות משהו פרוטה פחות משהו פרוטה בהדיא קתני לה
קידשה בטעות ופחות משהו פרוטה פרושה קא מפרש קידשה בטעות כיצד
כגון שקידשה בפחות משהו פרוטה במאי קא מיפלגי מר סבר אדם יודע
⁽⁸⁾ שאין קדושין תופסין בפחות משהו פרוטה וגמר ובעל לשם קדושין ומר
סבר אין אדם יודע שאין קדושין תופסין בפחות משהו פרוטה וכי קא בעל
אדעתא דקדושין הראשונים בעל איתביה ⁽⁹⁾ הריני בועליך על מנת שירצה
אבא אע"פ שלא רצה האב מקודשת ר' שמעון בן יהודה אומר משום ר"ש
רצה האב מקודשת לא רצה האב אינה מקודשת והא הכא דכי טעות אשה
אחת דמי ופליגי התם בהא קמיפלגי מ"ס על מנת שירצה האב ע"מ שישתוק
האב והא שתיק ליה ומ"ס ⁽¹⁰⁾ ע"מ שיאמר אבא הן והא לא אמר אבא הן איתביה
⁽¹¹⁾ "מודים חכמים לרבי אליעזר דבקמנה שהשיאה אביה ונתגרשה והיא
יתומה בחיי האב והחזירה שחולצת ולא מתיבמת מפני שגירושיה גירושין
גמורין ואין חזרתה חזרה גמורה ⁽¹²⁾ במה דברים אמורים שגירשה כשהיא
קמנה והחזירה כשהיא קמנה אבל גירשה כשהיא קמנה והחזירה כשהיא
גדולה או שהחזירה כשהיא קמנה וגדלה אצלו ומת או חולצת או מתיבמת
משום

לא קידשה סתם בו. ומילתא בלפי נפשה היא ולקמיה פריך מאי
שנא גט ומאי שנא כחובה: **ליתני כנסה סתם**. כגוה ליכלליה וליתני
הכי המקדש על מנת שאין עליה נדרים וכנסה סתם כו': **ובש**.
כלל כנסה אצל השתא משמע דדווקא בשלל כנסה קאמר: **הכי נמי**
קאמר. דהאי ונמצאו עליה דקתני
למחר שניסמ קאמר: **דאמר אי אפשי**
בו. ואע"ג דלא אדתי כמאן דלאתני
דמי: **גט נמי לא תיבעי**. דהא
שמואל לית ליה אין אדם עושה בעילתו
זנות כדאשמועינן גבי קטנה: **ספוקי**
מספקא ליה. על סתם אדם אס
לפשי בלשה נדרית אס לאו: **גבי**
ממונא לקולא. דהמניא גט מחזירו
עליו הראיה וכיון דמספקא לן לא
גביא: **מחלוקת**. דרב ושמואל:
בטעות שתי נשים. קידש לאה על
תנאי ואשה אחת כנס סתם אחתיה
ונמצאו עליה נדרים והיינו טעותא
רב סבר כיון דלא אדתי בדהד דהך
אע"פ שכבר גילה דעתו שאי אפשי
בנדרית צריכה הימנו גט דלמא
לגבה דהך חזינה עליה ולא קפיד
ושמואל אמר כיון דגלי דעתיה גלי:
אבל בטעות אשה אחת. קידשה על
תנאי וכנסה סתם אפילו רב מודה
דדעתיה אסתאיה: **והא מתניתין**
דטעות אשה אחת היא. למאי
דלקא דעתין דסיפא ארישא קאי
טעות אשה אחת היא וקא מותבין
מיניה לעיל אלמלא איכא דסבירא ליה
דטעות דלשה אחת נמי צריכה גט
ואע"ג דלן הוא דלמותבין ולא רב
איירי צה קושיא היא לרבה דהאי
דברי הכל דקאמר סברא דידיה היא
ולאו מרב ושמואל שמעה שהרי לא
היה צדוק אלא דקסבר ליכא למאן
דאמר ככי האי גוונא דלאו דעתיה
אסתאיה והא קא חזין דכל בני
מדכא דלמותבנה סלקא דעתין למימר
הכי: **מחלוקת בטעות אשה אחת**
בעין שתי נשים. קידשה על תנאי
וגירשה מן האירוסין וחזר וכנסה
סתם דהיא אמר רב ולשם קדושין
דכי אשה אחת דמי ולשם קדושין
צועל וליכא למימר אסתאיה קמא סמך
ושמואל סבר הא גלי לה דעתיה
מעיקרא דאס היא נדרית אי אפשי
צה ועל תנאי כך חזר וקידשה:
אבל בטעות אשה אחת גרידתא.

שכנסה ע"י קדושין הראשונים דברי הכל כו' וכי אסתבין לעיל ממחני' הכי אסתבין מאי לאו קידשה על תנאי וכנסה סתם משגירשה דכלל
גירשה ליכא למאן דאמר והיכא דגירשה מיהא קתני כחובה לא צעיה הא גיטא צעיה ואני שמעתי טעות אשה אחת בעין צ' נשים כגון
שקדש רחל על תנאי ואח"כ נתכוין לנטות לאה וכנסה סתם ונמצאת רחל וקשיא לי נהי נמי דנתכוין לצעול לשם קידושין הא לאו לרחל
איכוין ואמאי צריכה גט: **קידשה בטעות**. קס"ד טעות נדרים כדמפרש ואזיל: **קמן**. אין קדושין כלום דלאו צר קימה הוא כי יקח איש
כתיב: **אע"פ ששלח סבלונות**. אכילה קאי: **סבלונות**. מגדנות שהתן שולח לארוסתו: **אינה מקודשת**. ואע"פ ששלח משהגדיל ולא אמרי'
ניהוי סבלונות קידושין לפי שמחמת קידושין הראשונים שלח לשם סבלונות ולא לשם קידושין: **מאי לאו טעות נדרים**. שהתנה עמה על מנת שאין
עליה נדרים והטעמו שהיו עליה נדרים וכן למומין וכל תנאי שיתנה וקאמר מ"ק אס צעלו קנו אלמלא איכא למ"ד אפילו כתנאי לא צעיל איניש
אדעתא דתנאה דמסיק אדעתיה דלמא לא מיקיים והוא צעילת זנות: **לא טעות פחות משהו פרוטה**. דטעה דקדושין דסבר שמקדשין צכך
ועלה קאמר אס צעלו קנו דלדס יודע שאין קדושין בפחות משהו פרוטה וגמר וצעל לשם קדושין אצל בטעות תנאי לא מסיק אדעתיה לצעול
לשם קדושין סקומך עליה אס לא שתנאה קיים לא היתה ינסת לי לחופה: **במאי קמיפלגי**. לדיך דלמחרת דלאו כתנאה פליגי במאי פליגי
גבי פחות משהו פרוטה מאי טעמא דר"ש: ככולהו גרסינן והא הכל דטעות אשה אחת היא: **והא הכא דבי טעות אשה אחת דמי**.
דזו שהטעמו היא שהתנה עמו ולא גרשה צינתיים ואיכא למ"ד מקודשת וטעמא מאי לפי שאין אדם עושה בעילתו זנות וגמר וצעל
כלל שום תנאי: **מודים חכמים לרבי אליעזר**. צינמות תנן ⁽⁶⁾ המגרש את האשה והחזירה ומת מותרת ליבס ור"א חוסר והתם מפרש טעמא
דר"א דגזר משום יתומה בחיי האב והיא המפורשת כאן שהורו לו חכמים צה: **ונתגרשה**. וקבל אציה גיטה: **והיא יתומה בחיי האב**. אף
בחי אציה היא כיתומה לפי שילאה מרשותו מנשואין הראשונים ושזר אין לו זכות צה לקבל קידושיה: **והחזירה**. כקטנותה ומעשה
קטנה אינו כלום: **שגירושיה גירושין גמורים**. ונאסרה עליו איסור כרת מתמת גרושת אחיו שהחזירה אמרה ערות אחיך וגו': **ואין**
חזרתה גמורה. לחזר ולהיות אשת אחיו במקום מצוה להתייבס: **או חולצת או מתיבמת**. שחזרתה חזרה גמורה להיות אשת אח:
משום

גמ' א) [גיטין סג: נדרים
ג. ב"ב ז: חולין קלה. מה
סה: צ' רש"ל מ"ז ג' גי'
רש"ל (7) [מספסתא
דקדושין פ"ד] ה) [קדושין
נ: 1] גיטין סה: 1] יבמות
קט.

הגהות הב"ח
(8) רש"י ד"ה מודים
וכו' מן המגרש ג"ב צ'
ב"ש דף קט ע"א. ע"ש דלא
גרס לגבי יתומה בחיי האב
שחולצת וכו':

הגהות
רש"י ד"ה כבולאיו
גרסינן והא הכא
דטעות אשה אחת היא
ול"ג והא הכא דבי
טעות אשה אחת דמי.
כל"ל וי"צ ע"י ברי"ף
ובר"ן:
(משקין הגר"ז)

משניות <וילנא החדש> - ה נשים א / משניות. וילנא החדש. {עמוד 243} (726077)

או לשם הלואה. לכאור' הוא מפרש כן לפתוח לו לשם מתנה שאומרי' לו או תקבל מתנה או בהלואה. וא"צ לדחוק למ"ש בבית יוסף שם בפ' דברי רמב"ם ע"ש. וק"ל:

תוס' ד"ה **היא מוצאת וכו'** ר"ח גריס וכו'. נראה כוונתו דרשב"י לשיטתו דאיתא בריש סנהדרין דס"ל יש אם למקרא שאין האלף ניכר' במבטא. והנה שמעתי מכבוד אאמ"ו הגאון זצ"ל לפרש דברי ר"ח לפמ"ש המהרש"ל בסנהדרין דף ג"ב ללמד זכות על ר' חמא בר טוביא שם דאפקה לבת כהן שזינתה בחבילי זמורות ושרפה דאמר רב יוסף דטעה בתרתי. והוא תירוץ דבאמת לא הי' רק למגדר מילתא והואיל והי' מגדר מילתא הקיפוח בחבילי זמורות לשנות מדין שריפה גמור' והי' לא היתה רק יבמה ולמגדר מילתא צוה לשורפה שריפת נשמה וגוף בחבילי זמורות. כמו ויצת אש בציון. והוא ששלחה אליו שאין כאן מגדר מילתא שלא היתה מופקרת לכל ומהוה הוא עיקר ראי' שלו שנוח שיפול לכבשן האש ממש. ודפח"ח:

רש"י ד"ה **היא מוצאת וכו'** לא גילתה הדבר וכו'. לפ"ז עיקר הדרש ממה שאמר לאיש אשר אלה לו ולא אמרה עליו מפורש. וה"ל להביא סיפא דקרא. וזה דחקו לר"ח לפרש מוצת באש דלכך מיייתי רישא דקרא. ותו דאף אם הי' אומרת מפורש עליו הי' יכול להכחישה דאין בסמני' אלו ראי' כל כך. דהרי קיבל שכר על הודאתו. ולולי דבריו י"ל בפשטו' דכתיב היא מוצאת לישורף. ועל כרחך כיון שדנה בבית דין כמו שכתבו חז"ל. וקי"ל דאין גומרין דינו אלא בפניו ע"כ דלא הי' גמר דין אלא בפני' והי' לה לגלות בשעת גמר דין. ואפ"ה לא רצתה לגלות בשעת גמר דין כיון שהי' ברבים שלא להלכינו ואחר כך שלחה אליו ביחידות: **שם** עייפינהו. עיין מהרש"א שהקשה דהא כבר הי' לו מאתים וזה. ולא ידעתי מאי קשי' לי' דמשמעות הלשון עייפינהו משמע שבנו החזירם לו דסבר שאף שנדר הי' נדר בטעות. והיינו עייפינהו שהכפיל אותן המעות עצמן ושלחם לו:

שם **בגמרא ר' אבא הוי צייר זוי וכו'.** והטעם בזה שלא יתבייש העני. וכן מר עוקבא לעיל והנה הרמב"ם ז"ל ושו"ע סי' רמ"ט מנו שמנה מעלות בצדקה והמעלה הגרוע הוא שאינו נותן בעין יפה והוא ענין מ"ש חז"ל עשר תעשר [עשר] בשביל שחתעשר ונאמר עוד ובחנוני נא בזאת וגו' עד בלי די ואמרו חז"ל שיכלו שפתותיכם מלומר די והוא כי בטבע העולם אוהב כסף לא ישבע ואין אדם מת וחצי תאותו בידו ונאמר ויגיעכם בלי לשבעה אין זה הברכה מאת ה' בזכות הצדקה והמעשר אלא הברכה הוא שיתן ה' שביעה להיות שמח בחלקו והוא העושר האמיתי וכן הוא אומר בפ' נצבים והותרך ה' בכל מעשה ידיך שיהי' די והותר והנה מצינו בילקוט פ' ראה עשר בשביל שלא תתחסר והוא שיהי' לו שביעה בעשרו שלא יתחסר יותר כיון שיתעשר יותר לא יהיה לו לחצי תאותו לפי רוב עשרו ומה יועיל אם יוסיף על דאגתו כמ"ש מרבה נכסים וכו'. אלא העיקר שיתעשר ולא יתחסר כי ישבע וז"ש דהע"ה ה' רועי לא אחסר שזהו

ואין להחזיק טובה אלא להשי"ת בלבד וכן אמרו בבה"מ שהאומר על המזון שאכלנו הוא בור כפירש"י דמשמע שמחזיק טובה לבעה"ב ר"ל שהוא הכין המזון אבל באמת אינו שלו אלא של הש"י ובשעת אכילתו הוא מקבל מהש"י וזהו שאכלנו משלו ממש ויש לפרש הא דקאמר דוד המלך ע"ה כי ממך הכל ומידך נתנו לך ר"ל עד שעת נתינה הוא שלך וכאילו אני מקבל מידך בעת שאני נותן לך וזהו דקאמר הכא אטו מדידהו קאכלנא וכו' ובזה א"ש שראה רבא שאמת כדבריו שזימן לו הש"י ממש בעת אכילה. וק"ל. ובחידושי תורה הארכתי מזה בענינים אלו:

שם **אמר רב פפא לאחר מיתה וכו'.** לכאורה קשה מאי קמ"ל ר' פפא הא מפורש כן בברייתא בסמוך בדברי ר' יהודה. והל"ל תניא נמי הכי. ונראה דקמ"ל משום דבברייתא דבסמוך י"ל דר' יהודה לשיטתו' אזיל דהא באמת צריך להבין איך נפרעי' ממנו לאחר מיתה הא ה"ל מלוה בע"פ ואינה נגבת מן היורש' למ"ד שעבודא לאו דאורייתא אלא משום נעילת דלת כדס"ל לר' פפא גופי' בשלהי פ' גט פשוט דף קע"ו. וצ"ל דהכא נמי שייך נעיל' דלת אבל ר' יהוד' דדריש מקרא דתעביטנו דנותן לו לשם מתנה וחוזרים ונפרעים הימנו לאחר מיתה כמשמעות לשון תעביטנו דהוא לשון הלואה. ע"כ צ"ל דס"ל שעבודא דאורייתא ולשיטתו' אזיל כדאי' בבכורות דף נ"ח ע"א. וקמ"ל ר' פפא דבריית' זו לאו ר"י היא ולא מדינא דאורייתא קאמר אלא משום נעילת דלת. ובזה נכון הא דפסקו הפוסקי' כר' שמעון דאין נזקקין לו ביי"ד סי' רנ"ג סעי' י' משום דנקט בברייתא שני' דברי רבי שמעון בלשון חכמי' אע"ג דבברייתא קמייתא נקט דברי ר' יהוד' בלשון ת"ק דה"ל ג"כ סתם. כמ"ש התוס' בריש ביצה דף ב' ע"ב. אלא דכתבו התוס' בביצה דף ל"א ע"ב דכל היכי דלא מצי למיתני דברי ר' יהודה לא מיקרי סתמא. א"כ לפמ"ש דר' פפא מפרש לברייתא קמייתא דנפרעין לאחר מיתה משום נעילת דלת א"כ לא מצי למתני דברי ר' יהוד' דר' יהודה מקרא נפקא לי' משום דס"ל שיעבודא דאורייתא ותנא דברייתא לא דריש לקרא הכי דס"ל שיעבודא לאו דאורייתא. ולא ה"ל סתם גמור כמו באידך ברייתא דסתם ממש כר' שמעון כנ"ל. ודוק:

מיהו אילולי דבריהם הי' נלענ"ד לתרץ קושי' התוס' ד"ה וחכמים וכו' דבאמת הנהו חכמי' לאו היינו ר"ש דלר"ש לא מיתר תעביטנו דאיצטריך לאין לו וכו' דאמרי' לו הבא משכון והיינו לשון תעביטנו. וכן מצאתי מפורש בספרי דדרש ר"ש מהאי קרא תעביטנו שאומרי' לו הבא משכון וכו' וחכמי' דברייתא שני' טעמיהו משום דאית להו דברה תורה כלשון בני אדם. וק"ל:

שם **לפתוח לו לשם מתנה וכו'.** עיין במהרש"א שהקשה דמדקאמר שאינו רוצה להתפרנס. ע"כ שרצו ליתן לו במתנה ולא רצה. ויש לפרש דרבנן ס"ל דבכל עת שנותנין לו צריך לומר לו תחלה לשם מתנה. דאולי כיון שכבר לזה פעמי' הרבה יתבייש יותר ובש"ע י"ד סי' רנ"ג סעיף י"ט ז"ל עני שאינו רוצה ליקח מערימין לו ונותני' לו לשם מתנה

שנתנו אבותינו לאבותיך ע"כ לא תהי' לו כנושה ויש לפרש כפשטי' את העני עמך כמ"ש חז"ל גדולה צדקה שעושה העני עם בעה"ב ממה שהבעה"ב עושה עם העני כי ידוע לכל המאמין בהשגחת הבורא ית' כי הפרנסה והמחיה בגלותינו הוא בשכר התפלה שהוא במקום העבודה של מזבח שהי' מזין את ישראל כדלעיל דף י' ע"ב וכבר כתבו הראשונים כי השפע המועט הבא עלינו בא דרך המערכה שאנחנו תחתיו ומי שהוא בעל מערכה ומזל עושר הוא מקבל השפע ומי לא ידע שתפלת העני יותר חשובה ומקובלת כמ"ש תפלה לעני כי יעטוף אלא כיון שאינו מוכשר לקבל מחמת רוע מזלו מקבל העשיר חלקו הרי את העני עמך וראה כי מעלת הצדקה שאינו יודע למי נתנה ומי נוטלה כעובדא דמר עוקבא ורב אבא ודנה העני הזה אינו יודע למי נתנה ואין העשיר יודע ממי קיבלה הרי צדקתו מעולה מאוד ולמה ירע לכב העשיר בתתו לו חלקו וכבר אמרנו בזה דרך צחות שאמרו ומי כעמך ישראל גוי אחד כי כל ישראל הם כגוף אחד והאין מתאחדים העשיר עם העני אך ירמו לזה מלת אחד כי האלף מרמו על העשיר ואלופו של העדה והדלת מרמו על העני ודלת העם ומתאחדים ע"י הח' שהם שני זיינין מחוברים ר"ל שזה זן את זה וזה זן את זה שכל אחד צריך לחבירו וכיון ששניה' צריכין זה לזה הם אחדות. ויש לנו ביאורים רבים ואין כאן מקום להאריך:

דף סז ע"א בפ"י כסף או בפ"י זהב וכו'. אע"ג דפירש"י לקמן דאין מחייבין אותו למכור כלי תשמישו ואפי' לשיטת התוס' דוקא במקבל מקופה של צדקה אבל במקבל מיחיד"י א"צ למכור כדאיתא בי"ד סי' רמ"ג מ"מ כשיש לו שנים קי"ל דאין מניחין לו אלא אחד ותו כיון דטלי כסף סגי ל' ה"י לו למכור של זהב:

שם המקבץ צדקה ואין צריך וכו'. והא דאמר לעיל במי שא"צ ליטול דנפרעין ממנו לאחר מיתה ודוחק לומר דהיינו מכית דידה שלו דאינו מחויב למכור או קרקע אחרת פחות משהו מאתים ויותר נראה דהכא דוקא שנוטל דרך הערמה שמערים ואומר שאין לו אבל לעיל שאומר שיש לו ואינו רוצה להתפרנס ואין נותנין לו במתנה אלא לפנים אבל באמת הלואה היא אינו בא לידי כך. וק"ל:

עוד ג"ל דיש לדקדק דהכא נקט אינו נפטר מן העולם כדאי' נמי בסוף פאה במי שא"צ ליטול ונוטל וגבי מי שצריך ליטול ואינו נוטל תנן התם אינו מת מן הזקנה עד שיפרנס אחרים משלו וכן בדין שלוקח שוחד תנן התם אינו מת מן הזקנה עד שעניו כהות ובילקוט תנא אינו נפטר מן העולם עד שיוצא צדק בהוראתו ועיין לקמן ר"פ שני דייני מ"ש שם פירשו ויש לפרש דאינו מת מן הזקנה עד שעניו כהות כדכתיב כי השוחד יעור אבל אין לו תיקון על העבירה עד שמתגלגל בעולם ויתקן לדון בצדק הוראתו והיינו דקאמר אינו נפטר מן העולם הוה עד שיוצא צדק וכן י"ל הכא דאם לפעמים מת בעושר הוא צריך להתגלגל בעולם ואז יצטרך לבריות לכך לא נצטרך לבריות כעת בעולם והיינו דקאמר אינו נפטר עכ"פ מזה העולם וכו' אבל גבי מי שצריך ליטול

עיקר המתנה מהשי"ת שיהי' לו שביעה ולא יחסר. אמנם אמרו חז"ל זרעו לכם לצדקה וקצרו לפי חסד שבה ענינו הצדקה היא זריעה אך יתחלק בגדולי' כי הצדקה הגרועה אפי' בעין רעה מובטחת היא שאין אדם מעני מן הצדקה כאמור מל' ה' חונן דל ועכ"פ שלו לא הגיע להיות ח"ו נפסד. אמנם יש זריעה אשר ברכת ה' בה וגדל מאה שערים כמ"ש ביצחק וזרע יצחק שאמרו חז"ל שזרע לצדקה וימצא מאה שערים עיין בחידושי תורה מה שפירשנו בזה וזהו לפי ענין החסד שבה ר"ל שאם הוא נותן בעין יפה לעני ואז העני מתברך בו ושבע בו כמ"ש באיוב שכל הנוטל ממנו מתברך מפני שנותן בעין יפה א"כ מדה כמדתו ישלם לו השי"ת כמו שמשביע העני כן ישביעהו ה' וע"ז פ"י מה שאמרו בריש ברכו' שאמר דוד לישראל [לכן] והתפרנסו זה מזה ואמרו לו אין הקומץ משביע את הארי ואין הבור מתמלא מחוליתו וכו'. נראה הא דקאמר זה מזה ר"ל העני מהעשיר והעשיר מן העני כי בזכות הצדקה יתעשר יותר וישביע כל א' כמו שאמרנו כשזה נותן בעין יפה וישביע את העני כן יהי' ברכת ה' בכל אשר לו כדי שבעו ויראה שזה שאמרו אין הבור מתמלא מחוליתו ופירש"י שאם יקח אדם צרור עפר מן הבור וחזור ומשליכו לתוכו לא יתמלא מזה הבור ולכאורה הוא מילתא דפשיטא כי למה יתמלא הבור שהי' מכבד בצרור שלקח מתוכו אך מצינו בצדקה כן שאם אין לו כדי שביעה מה יעשה יתן צדקה בעין יפה ויתמלא ברכתו לשובע שמחו' הרי דבממון שלקח מתוך חסרונו אשר יחסר לו יתמלא הבור שחסר לו מכבד כמ"ש הכתוב ובהננוי נא בואת וגו' אך זהו כשנותן הצדקה בעין יפה ומשביע את העני כנ"ל אבל אם הוא נותן בקימון ידים ועינו רעה אזי אין ממונו שביעה לעני וכמדתו אינו מתברך בשביעה גמורה וז"ש אין הקומץ משביע את הארי ר"ל ארי נקרא ת"ח שברוב הפעמים אין אדם זוכה לשתי שולחנות וכמו יששכר באהלו וחבולון בצאתו המוציא ספקו ופרנסתו וכיון שאינו נותן בעין יפה אלא במנחה נקמצת לא ישבע ממנו וכן ממילא בנותן אין בורר מתמלא מחוליתו ר"ל בשביל הצדקה שנותן וכבר הוהיר הכתוב ולא ירע לבבך בתתן לו כי בגלל הדבר הזה וגו' הרי מפורש בשביל שנותן בטוב לב הוא מתברך וכבר כתבנו לעיל דלפי מה שדרשו חז"ל כי בגלל הדבר הזה גלגל החזור בעולם היינו שאם אינו נותן בעין יפה ובמחשבו' שלא לשמה אינו נצול מגלגל החזור בעול' ויש לפרש עוד שלא ירע לבבך כנתינתו כיון שגלגל החזור בעולם הוא מסתמא ברורות שלפניו נמי כן הוא שאבי אביו ולמעלה הימנו הם שקבלו מאבותיו של העני הזה כי מדה זו נוהגת בעולם נמצא הוא מתויב לפרוע כעת ממה שכבר קיבלו אבותיו וכן אשר מאחוריו מי יגיד לו שיהי' הם נפרעים ממה שהוא נותן שמה הם יהי' הלווים ועד"ז פירשנו בפסוק אם כסף תלוה את עמי את העני עמך לא תהי' לו כנושה שאמרו חז"ל אם זה חובה הוא ויש לפרש לשון אם שמדבר אל העשיר למה תהי' לו כנושה אם ידוע לך כי הכסף תלוה שמה את העני עמך דילמא זהו ממה

יפות

ויחי (מט)

פנים

שסב

מפסוק ודומו סלה, והיינו שיזכור לו הדממה ובזה יחשו גליו.

וזהו שאמר בדם ענבים ק"י יסיר הימנו הסתת יצר הרע. והרמז, שאותיות שלפני ענבים הם אותיות סמאל. קט"ו ויש לפרש נמי, למה שאמרו חז"ל בסוף כתובות (דף קג:) להטיל מרה בתלמידים, כדי לשבר כח יצורם.

(יב) ואמר חכלילי עינים, שהם החכמים הגדולים הנקראים עיני העדה (שלח טו, כד), והם מקבלים אור עיניהם מיינה של תורה. ולכן שינים מחלב, הם התלמידים, כמו שאמרו חז"ל (ילקוט"ש שה"ש תחקפה) בפסוק שיניך כעדר הרחלים (שה"ש ו, ו), קט"ו והם מתלבנים [מחלב] משדיים של תלמידי חכמים. ק"י

(יג) זבולן לחוף ימים ישכן וגו'. וכן בירך משה רבינו ע"ה (ברכה לג, יח) שמח זבולן בצאתך וגו'. אמרו חז"ל (ב"ר צט, ט, ועוד) שהיה זבולן עוסק בפרקמטיא, ויששכר עוסק בתורה. ק"י

המקשיבים להם, שהם דומים לבני אתון, שטוענים הכל לפי כח גבורתם.

ואמר כבס ביין לבושו, על שם התורה שנקראת יין (תנחומא י' ע"ז לה), והיא מכבסת כל בחינות הלבושים של רוח ונפש, כמו שאמרו חז"ל (סוכה נב: קדושין ל:) אם יצרו מתגבר עליו יעסוק בתורה אם אבן הוא נמוח. ואמר בדם ענבים סותה, על שם שאמרו חז"ל (ברכות ה.) אם לא [נצחו בתורה] יזכור לו יום המיתה, והיינו שאמר בדם ענבים סותה, שהוא לשבר הסתה ק"י של יצר הרע להתגאות ח"ו, על ידי שמזכיר לו יום המיתה.

והיינו שאמרו חז"ל (תענית ז.), יערוף כמטר לקחי (האזינו לב, ב), שאם ח"ו יפגום בתורה אז ערפהו. ק"י וכמו שפירשנו בפסוק בתהלים ק"ז (פסוק כט) יקם סערה לדממה ויחשו גליהם, וכמו שכתבנו לעיל (פסוק ה), ק"י דקאי על מה שאמר בתחלה (פסוק כה) ויעמד רוח סערה ותרומם גליו, שהוא היצר הרע המסית להתגאות, והתקנה לזה שיזכור לו יום המות שהוא יום דממה, כמו שלמדו (ברכות שם)

הסמדר אלו בעלי משנה, הנצו הרמונים אלו בעלי תלמוד. ק"י כמו שפרש"י כאן (ד"ה בני אתונו) ובכתובות (ק"א: ד"ה סותה), לשון הסתה, ע"ש. ק"י רבא רמי, כתיב יערף כמטר לקחי, וכתיב תול כטל אמרתי, אם תלמיד חכם הגון הוא כטל, ואם לאו עורפהו כמטר. ופרש"י, עורפהו כמטר, הרגהו. ומפרש רבינו שהכוונה שיזכור לו יום המיתה. ק"י עיין בדברי רבינו מספר הפלאה (כתובות סז.) המובאים שם. ק"י כשידום משכרות עולם הזה, דהיינו כשיזכור יום המיתה, בזה יכבס סותה. קט"ו כמו שכתב רבינו בפ' שלח (יג, כד) על הכתוב והימים ימי בכורי ענבים, שמעתי בשם הגאון מהר"ש א"פ [מאוסטרופולי], שאותיות שלפני ענבים כשהוא חסר יו"ד הם אותיות סמאל, הרמז שאותן הימים יש לו שליטה, והיינו לשון בכורי ענבים, אותיות שקודם אותיות ענבים. והוא בספר לקוטי שושנים למהר"ש מאוסטרופולי (ליקוט ח). קט"ו שניך כעדר הרחלים, אלו תלמידי חכמים, כשם

שאיין כחו של אדם אלא כשיניו כך אין כחן של ישראל אלא בתלמידי חכמים, כעדר הקצובות (שה"ש ד, ב), [שיושכין] עדרים עדרים ועוסקין בתורה, שעלו מן הרחצה, שמרחיצין ישראל מן העבירות, שכלם מתאימות, שיושבים זוגות זוגות ולומדים, ושכולה אין בהם, כל מי שלומד מהם אינו משוכלל. ק"י כדאמרין בעלמא (פסחים פז, ב"ב ז:) ושדי כמגדלות אלו תלמידי חכמים. פרש"י שדיים אלו ת"ח המניקין אחרים כשדיים הללו. וכן פרש"י בישעיה (כח, ט) על הכתוב גמולי מחלב עתיקי משדים, בדולים מן התורה שנקראת חלב, ועתיקי משדים, מוסרים מלפני תלמידי חכמים. ק"י הרי יששכר קדם לזבולן שכן מייחסן יששכר לזבולן, ולמה כן [הקדים ברכת זבולן], אלא שהיה זבולן עוסק בפרקמטיא, ויששכר עוסק בתורה, וזבולן בא ומאכילו, לפיכך קדמו וכו', וכן משה אומר שמח זבולן בצאתך, למה שיששכר באהליך, שלך הן שאת מסייעו לישב בהן."

שסג

יפות

ויחי (מט)

פנים

וזהו חז"ל בברכות דף ג' ע"ב, שאמרו לדור עמך ישראל צריכין פרנסה, אמר להם צאו והתפרנסו זה מזה, אמרו לו אין הקומץ משביע את הארי ואין הבור מתמלא מחוליתו. פירש"י, העוקר חוליא מבור כרוי וחוזר ומשליכו לתוכו אינו מתמלא בכך. והקשו עליו בתוספות, דאין הנדון דומה לראיה, שהרי לא היה אומר להם אלא ליטול מן העשירים וליתן לעניים.

ויש' להבין פירש"י, לפי שאמרו חז"ל (ויק"ר לז, ה) יותר ממה שבעל הבית עושה עם העני העני עושה עם בעל הבית. והטעם, כי השי"ת קובע לכל אדם כדי פרנסתו, וכן לכל אחד חלקו בתורה כמו שאמרו חז"ל (אבות ה, ב) ותן חלקנו בתורתך. אלא שהעניים לפי רוע מזלם אינם יכולים לקבל בעצמם, וכן אין [כל] הנשמות יכולים לקבל חלק תורתם. על כן העשירים מקבלים גם חלק העניים, וכן חכמי ישראל הם מקבלים חלק שאר אנשים, וכמו שפירשנו לעיל (ח"י כד, א) איזהו חכם הלומד מכל אדם (אבות ד, א). לכן מצות החכמים ללמד לעם ה' לכל אחד חלקו, וכן העשירים צריכים להשפיע להעניים לכל אחד חלקו.

ויש' לפרש בזה, מה שאמר שלמה המלך ע"ה בקהלת (ג, יח) על דברת בני האדם לברם האלהים ולראות שהם בהמה המה להם. ענינו, שהטובה שעושים קצתם עם קצתם, שעשירים גומלים חסד עם עניים, יותר חסד גומלים העניים עם העשירים. והם המשפיעים, כידוע שהמשפיע הוא בא בלשון זכר, והמה לשון נקבה הוא כינוי למקבלים. ואמר שיברר ה' עיני העשירים, שידעו כי מה שהם משפיעים בהמה המקבלים, הוא השפע שהשפיעו המה המקבלים להם, שקיבלו חלק העניים. קי

חז"ל בברכות דף ג' ע"ב, שאמרו לדור עמך ישראל צריכין פרנסה, אמר להם צאו והתפרנסו זה מזה, אמרו לו אין הקומץ משביע את הארי ואין הבור מתמלא מחוליתו. פירש"י, העוקר חוליא מבור כרוי וחוזר ומשליכו לתוכו אינו מתמלא בכך. והקשו עליו בתוספות, דאין הנדון דומה לראיה, שהרי לא היה אומר להם אלא ליטול מן העשירים וליתן לעניים.

ויש' להבין פירש"י, לפי שאמרו חז"ל (ויק"ר לז, ה) יותר ממה שבעל הבית עושה עם העני העני עושה עם בעל הבית. והטעם, כי השי"ת קובע לכל אדם כדי פרנסתו, וכן לכל אחד חלקו בתורה כמו שאמרו חז"ל (אבות ה, ב) ותן חלקנו בתורתך. אלא שהעניים לפי רוע מזלם אינם יכולים לקבל בעצמם, וכן אין [כל] הנשמות יכולים לקבל חלק תורתם. על כן העשירים מקבלים גם חלק העניים, וכן חכמי ישראל הם מקבלים חלק שאר אנשים, וכמו שפירשנו לעיל (ח"י כד, א) איזהו חכם הלומד מכל אדם (אבות ד, א). לכן מצות החכמים ללמד לעם ה' לכל אחד חלקו, וכן העשירים צריכים להשפיע להעניים לכל אחד חלקו.

וזהו שאמר הכתוב בפרשת משפטים (כב, כד) אם כסף תלוה את עמי את העני עמך. פירוש, שאין לעשיר לחשוב שהוא נותן כספו,

(תהלים קב, א) תפלה לעני כי יעטוף, אלא כיון שאינו מוכשר לקבל מחמת רוע מזלו, מקבל העשיר חלקו. הרי את העני עמך. וראה כי מעלת הצדקה שאינו יודע למי נתנה ונמ[מי] נוטלה, כעובדא דמר עוקבא ורב אבא (בכתובות שם), והנה העני הזה אינו יודע למי נתנה, ואין העשיר יודע ממי קיבלה, הרי צדקתו מעולה מאוד, ולמה ירע לבב העשיר בתתו לו חלקו. קכ ז"ל רבינו בפתיחת הפלאה (אות מא), שאמר שלמה המלך ע"ה אמרתי אני בלבי על דברת בני אדם לברם האלהים ולראות שהם בהמה המה להם. יראה לפרש ענינו, שיברר ה' עיני השכל, שכל מה שצוה הקב"ה לעמו שיעשו

קיט עיין בדברי רבינו בפי' משפטים שם (ד"ה עוד י"ל) באורך. וז"ל רבינו בהפלאה (כתובות סז:), ויש לפרש כפשטיה את העני עמך. כמו שאמרו חז"ל גדולה צדקה שעושה העני עם בעל הבית ממה שבעל הבית עושה עם העני. כי ידוע לכל המאמין בהשגחת הבורא ית' כי הפרנסה והמחיה בגלותינו הוא בשכר התפלה, שהיא במקום העבודה של מזבח שהיה מזין את ישראל כדלעיל דף יו"ד ע"ב. וכבר כתבו הראשונים כי השפע המועט הבא עלינו בא דרך המערכה שאנחנו תחתיו, ומי שהוא בעל מערכה ומזל עושר הוא מקבל השפע. ומי לא ידע שתפלת העני יותר חשובה ומקובלת, כמו שנאמר

יפות

ויחי (מט)

פנים

שסד

והיינו

דאמר דוד לכו והתפרנסו זה מזה, דהיינו העניים לעשירים, והעשירים לעניים.

אך

מצינו שאמר הכתוב במעשר (מלאכי ג, י) ובחנוני נא בזאת [וגו'] אם לא אפתח לכם את ארובות השמים והריקותי לכם ברכה עד בלי די, עד שיכלו שפתותיכם לומר די (שבת לב:). והוא עיקר הברכה, שיהא להם שביעה ברוב עשרם. וגם מצינו שאמרו (שבת קיט.) עשר בשביל שתתעשר, משמע שהשי"ת משלם כפלים, אבל לא כדי שביעה, שהאזהב כסף לא ישבע כסף (קהלת ה, ט). ונאמר עוד (ישעיה נה, ב) ויגיעכם בלוא לשבעה.

והענין

הוא, שאם נותן העשיר בעין טובה, כמו שאמר הכתוב (ראה טו, י) ולא ירע לבבך בתתך לו וגו', אז יש לעני ברכה

להשביע את נפשו, וכענין שאמרו חז"ל (פסחים ק"ב.) כל הנוטל פרוטה מאיוב היה מתברך, מפני שהיה נותן בעין טובה. אבל אם ח"ו נותן בעין רעה, אין להעני שביעה מנתינתו, כמו שאמר הכתוב (משלי כו, ו) אל תלחם את לחם רע עין וגו'. וכן הוא השכר, שאם נותן בעין טובה, הברכה היא בלי די, אבל אם מנחתו נקמצת בעין רעה, גם אם השי"ת משלם לו כגמולו אין בו שביעה.

וזוהו

שאמרו לדוד אין הקומץ משביע את הארי, שהעשירים נותנים בקימוץ ואין בו כדי שביעה, וכינה את החכמים לארי. על כן אמרו אין הבור מתמלא מחוליתו, אף שהיה ראוי שהעושר שנותן לעני יתמלא בורו עד בלי די, כיון שנותן בקימוץ אינו מתמלא. קכא

חסד קצתם עם קצתם, יותר ממה שהמשפיע נותן להמקבל יותר חסד המקבל עושה עם הנותן, כאשר בארנו בענין הצדקה והספקת תלמידי חכמים. והנה מלת 'הם' ו'המה' פירוש אחד להם, אלא שידוע שההא הוא סימן לנקיבה. גם ידוע בדברי חז"ל שהמשפיע הוא בחינת זכר והמקבל הוא בחינת נקיבה. וזהו שאמר 'לברם האלהים', שיכרך להם השי"ת דעתם, וידעו, שמה שעושים 'הם' דהיינו קצתם המשפיעים, 'בהמה' דהיינו עם קצתם המקבלים, יותר מזה עושים 'המה' המקבלים, 'להם' המשפיעים. ועיין עוד בדברי רבינו בפ' משפטים (כב, כד), ובפ' ראה (טו, י). קכא וז"ל רבינו בר"פ תרומה, ופירשנו מה שאמרו בריש ברכות דף ג' ע"ב, אמרו לו אדונינו המלך עמך ישראל צריכין פרנסה, אמר להם לכו והתפרנסו זה מזה, אמרו לו אין הקומץ משביע את הארי ואין הבור מתמלא מחוליתו וכו'. ופירשנו מה שאמר והתפרנסו זה מזה, היינו העשירים יפרנסו את העניים, ואמרו חז"ל יותר [מ]מה שעשיר עושה עם עני העני עושה עם העשיר, הרי שהם מתפרנסים זה מזה.. אמנם אין העשיר מתברך אלא אם נותן בנדבת לבו ברצונו הטוב, ואז הברכה מצויה אצל העני ומשביע אותו, כמו שאמרו באיוב כל הנוטל פרוטה ממנו מתברך, וכמו כן הברכה בתשלומי שכר העשיר בכפלי כפליים. אבל אם נותן בעין רעה, אין להעני שביעה

בו, וכן אין הברכה בתשלומי השכר. וזהו שאמר הכתוב בפרשת ראה ולא ירע לבבך בתתך לו כי בגלל הדבר הזה יברכך [וגו'], פירוש בגלל הדבר הזה שתתן בעין טובה תתברך בכל מעשה ידך. והענין, כי מצד הסברא אין הבור מתמלא [מחוליתו], אם יעקור חוליא מבור כרוי וחוזר ומשליכה לתוכו אינו מתמלא בכך, כפירש"י. אבל מצינו ענין זה בצדקה, שבשביל פרוטה שנותן מתמלא חסרונו בכפלי כפליים, וביותר בתלמידי חכמים כשיפרנס אותם הברכה מצויה בו ביותר, כמו שמצינו ביששכר וזבולון. לכך השיבו לו אין הקומץ משביע את הארי, שהעשירים נותנים בקימוץ ולא בטוב העין, ואין לתלמידי חכמים שביעה בו, ולכך גבי עשירים נמי אין הבור מתמלא מחוליתו. וז"ל רבינו בפ' ראה (יד, כז), שכתבנו [ב]מה שאמרו חז"ל, שאמרו לדוד עמך ישראל צריכין פרנסה, אמר להם לכו התפרנסו זה מזה, אמרו לו אין הקומץ משביע את הארי ואין הבור מתמלא מחוליתו. דהיינו מה שאמר לכו התפרנסו זה מזה, [הוא] על ידי שמה וזולן בצאתך ויששכר באהליך, שבזכות יששכר שישב באוהלים של תורה הצליח ה' וזולן בצאתו, וזולן הספיק את יששכר, הרי שהתפרנסו זה מזה. אמנם אמרו חז"ל יותר ממה שבעל הבית עושה עם העני העני עושה עם בעל הבית, והטעם לפי פשוטו, (ו) [ד]היא הצדקה המובחרת שאינו יודע למי נתנה

פנים

ויחי (מט)

יפות

שסה

וזה היה מעלת זבולן בהספקת יששכר, שהיה נותן בשמחה. וזהו שאמר משה רבינו ע"ה שמח זבולן בצאתך, שישמח במה שיששכר באהליך, וקאי אהליך על זבולן, שנקרא על שמו האוהל של תורה של יששכר. וזהו שאמר יעקב [זבולן] לחוף ימים [ישכון], וכינה בתי מדרשות לשם ימים, על שם התורה שנקראת מים, כמו שנאמר (תהלים כט, ג) קול ה' על המים וגו'. ק"ב ואמר שהימים של אוהלי תורה נקראים על שם זבולן כאילו הוא שוכן שם. ואמר והוא לחוף אניות [וירכתו על צידון], שהוא (מקבץ) [מקבל] השפע מימים של תורה, אף כשהוא בחוף אניות ובכל גבולו עד צידון.

ויש לפרש בזה מה שאמר קהלת (ז, יא-יב) טובה חכמה עם נחלה ויותר לרואי השמש כי בצל החכמה בצל הכסף ויתרון דעת החכמה תחיה בעליה. פירוש, החכמה היא התורה טובה היא עם נחלה דהיינו (דבר אחר) [דרך ארץ], והיינו כמו זבולן ויששכר

שהיו מספיקין זה לזה כנ"ל. ואמר ויותר לרואי השמש, שיותר מה שעשה יששכר [ש]הם התלמידי חכמים רואי השמש זוהר החכמה, עם זבולן שהם המספיקין כנ"ל, ממה שעשה זבולן עם יששכר.

ואמר על זה כי בצל החכמה בצל הכסף, כמו שזה הוא שמש ומגן לזה, כמו כן הוא חבירו. אלא שיתרון החכמה שהיא מחיה בעליה ומכרת בטובתו. כענין שאמר ישעיה (א, ג) וחמור אבוס בעליו, שהחמור מכיר את בעליו כשמאכילו. [כן בעל החכמה מכיר] ומחזיק לו טובה כאילו הוא בעליו. אבל המספיקים אינם רואים את החכמים המשפיעים להם, ואינם מכירים בהם.

ויש לפרש בזה מה שאמר שלמה בשיר השירים (ו, ב) מה יפו פעמיך וגו'. ק"ב וכבר כתבנו בזה בפתיחה למסכת כתובות (אות מ, הובא להלן בפסוק ד). ויש לומר עוד על דרך מה שכתבנו, שהמחזיקים תלמידי חכמים נקראים פעמיך, שהם סמכין דאורייתא, ק"ב ואמר מה יפו בנעלים, שהם חובשי בית

הוא בספר הבהיר (אות ג) אין ים אלא תורה שנאמר (איוב יא, ט) ורחבה מני ים. והביאו הרמב"ן (תרומה כו, יח; ברכה לג, כג) בשם מדרש רבי נחוניא בן הקנה. וכן בהקדמת תקו"ז (דף יב). והיה מספר בני ישראל כחול הים (הושע ב, א) ולית ים אלא אורייתא. קכג "מה יפו פעמיך בנעלים בת נדיב חמוקי ירכיך כמו חלאים מעשה ידי אמן." קכד על פי הוזה"ק (וישלה קעא). שמביא רבינו להלן כי המחזיקים הם נקראים ירך, דאינון סמכי אורייתא. ועוד איתא בזה"ק (מצורע נג:), ותומכיה, כד"א שוקיו עמודי שש, דאינון דמטילין מלאי לכיסן של ת"ח, אינון תמכי לאורייתא. ומאותו טעם נקראים 'פעמיך', כמו שפירש המצודות 'פעמיך' הם הרגלים. וז"ל רבינו להלן (פסוק כ), טובל בשמן רגלו, כמו שכתבנו לעיל שהמחזיקים נקראים רגלים. ובפתיחת הפלאה (אות מ) כתב רבינו, מה יפו פעמיך, אותם היוצאים ונושאים ונותנים, ונקראים בת נדיב, שמנדיבים בנדיבות לבותם להספיק תלמידי חכמים. וזה כפירוש המפרשים 'פעמיך' פסיעות.

ו[מ]מי נטלה.. ואם האמונה הזו תקיפה בידי המחזיקים, הם נותנים חלק הלויים והחכמים בנפש חפצה לשלוח לביתם, ובשכר זה מתברך העני בחלקו, הרי שמתפרנסים זה מזה ברווח. אבל בחסרון האמונה, וסובר המחזיק שנותן משלו, ונותן בעין רעה, אין המקבל שמח ומצליח בחלקו, כדכתיב (משלי כג, ו) אל תלחם את לחם רע עין וגו'. לכך מכיון שאין הקומץ משביע את הארי, פירוש שנותן בקימוץ חלק החכמים הנמשלים לאריות, כיון שנתן בקימוץ אין בו שביעה. קכב כדאיתא בתנא דבי אליהו רבא (פ"ב), קול ה' על המים, אין מים אלא תורה וכו'. אמנם בכל המקומות דאיתא שהתורה נקראת מים, הובא הפסוק (ישעיה נה, א) הוי כל צמא לכו למים, כן הוא בגמ' (סוכה נב: תענית ז. קדושין ל: ב"ק יז. פב. ע"ז ה:) ובמדרשים בדוכתי טובא. והיותר מתאים לכוונת רבינו כאן, הוא דברי התנא דבי אליהו (זוטא פ"ג) אין ים אלא דברי תורה שנאמר (קהלת א, ו) כל הנחלים הולכים אל הים והים אינו מלא. וכעין זה

ערבי פסחים פרק עשירי פסחים קיב.

מסורת הש"ס
עם הוספות

(6) עשרה וזה ק"י :
(7) [למקום חסד]
(8) כענין שבת קריה
(9) אבות פרק ה משנה ב
(10) [זהו חזו] משנה דרך
(11) ארץ קדש
(12) אבות מלמעלה ק"ה
(13) [למקום חסד]
(14) חסד
(15) [למקום חסד]
(16) חסד
(17) [וע"פ חסד]
(18) חסד
(19) חסד
(20) חסד
(21) חסד
(22) חסד
(23) חסד
(24) חסד
(25) חסד
(26) חסד
(27) חסד
(28) חסד
(29) חסד
(30) חסד
(31) חסד
(32) חסד
(33) חסד
(34) חסד
(35) חסד
(36) חסד
(37) חסד
(38) חסד
(39) חסד
(40) חסד
(41) חסד
(42) חסד
(43) חסד
(44) חסד
(45) חסד
(46) חסד
(47) חסד
(48) חסד
(49) חסד
(50) חסד
(51) חסד
(52) חסד
(53) חסד
(54) חסד
(55) חסד
(56) חסד
(57) חסד
(58) חסד
(59) חסד
(60) חסד
(61) חסד
(62) חסד
(63) חסד
(64) חסד
(65) חסד
(66) חסד
(67) חסד
(68) חסד
(69) חסד
(70) חסד
(71) חסד
(72) חסד
(73) חסד
(74) חסד
(75) חסד
(76) חסד
(77) חסד
(78) חסד
(79) חסד
(80) חסד
(81) חסד
(82) חסד
(83) חסד
(84) חסד
(85) חסד
(86) חסד
(87) חסד
(88) חסד
(89) חסד
(90) חסד
(91) חסד
(92) חסד
(93) חסד
(94) חסד
(95) חסד
(96) חסד
(97) חסד
(98) חסד
(99) חסד
(100) חסד

הגהות הב"ח

(א) גמ' מאי נידרו אמר
ר' פפא :

גליון הש"ס

גמ' רוח רעה שורה
עליהן. ע"י חזרת חיים
שבעות דף טו: ד"ה
ר"ל רש"י ד"ה 28
תשוב. ובמלך ופסוק
א"ך. ע"י בשר הדקות
בשר הנאים אוח י דף
ק"א ע"ב:

תורה אור השלם
א) קול " על הקים אל
הקבדו הרעים " על
מים רבים: קול " בזה
קול " בפרד: קול " שבר
אויים יחשב " את
אחי הקבנן:
תקדים כמו על הקי
ושרן כמו " ראמים
קול " תגע לבבות
אש: קול " יחול מדרך
יחול " מדרך קדש:
קול " יחול אילות
תקדים יצרות וקבילו
כלו אמר בבור:

(ב) הלא אתה שבת
בעדו ובעד ביתו ובעד
כל אשר לו מוסב
מעשה ידיו ברכת
ויקנהו פרץ בארץ:
אזכ א. י

הנהגות וציונים

[6] (דַּסְכוּבָר) נִירָה
הַעֲוֹן עָרַךְ
מִבְּרִן
(לִינִי); [7] דָּרָךְ מִן
אֶדָם שִׁמְשִׁין יוֹרֵן עַל
מַחְתֵּהוּ. לִינִי עָרַךְ דָּרָךְ
מִבְּרִן
[8] "לִינִי" אֶדָם סִכְכָה
רוּחַ רִגְלֵהּ לִינִי בְּמִינִי;
[9] (לִינִי);
[7] בְּמִינִי וְשִׁמְשִׁין מִבְּרִן
וְרִשְׁמִינִי;
בְּרִשְׁמִי;
[8] בְּמִינִי; נִסְקָה וְהִדְרָה
נִירָה לִינִי; [9] "עֲוִינָה מִינִי"
לִינִי; בְּמִינִי; [10] חִיבָה
מִיִּסְרוֹמָה לִינִי בְּמִינִי
וְרִשְׁמִי;
(דָּקִיס);
[9] (וּרְדָה) לִינִי;
[10] עֵינִי בְּרִיחַ סִכְרַר
אוֹרוֹחַ חִיבִי סִכְרַר
לִינִי;
[11] דָּרָךְ לִינִי לִינִי
וְשֵׁם אֶחָד דִּישִׁי אֶל
לִינִי הַנִּסְקָה; [12] בְּמִינִי
יִרְדָה בִּן חִיבָה אוֹרִי
וּבְמִינִי;
[13] חִיבָה
בְּמִינִי; רִבְרָח אֶדָם

דעמאָנאָר. מקץ דס מן התפסיס
לביא לו פחד רוח רעה: ויהי שפן
והימא איהו. לתיחא מוא: הוי עז. הת
ושפן שמה כשפן עוברים ושפן
לדמוצין. לא ימוצין מיניה ולא יזבני
יהי. לא ידעי דעדף מוניה נחא וחי
ליה להאי: אמר יהי ריש בן וחי
ומי בסכנה. והלא העגל כסכנה ומה
לך בך: אם בקשת יחינק, לומר
דבר שיהיה נשמע לבשרו ורקבול
ממך: הית'ה באיין גדי'. אמר
בסא אלס גדול: בחדתא. כשהמיוק
למד בחדס כשהוא מתחיל ללמוד:
שלי

רשב"ם

דמוסופר. מקח דס מן הכתפיים:
ידי אאויסא. שרגיל להניח ידו על
שפתו אכל נחיריו: דרגא זפחדא.
סולס ודךך הוא לעלות עליו שחד
רוב רעה: אפחא. מלח: בליי
רביעיות. בלא נר: זיז שפן אגיגור.
לחם הוא: בי בליי ושמיני. הנה
סביטוי אנשים כחושים ושמינים בחרו
וקחו לכס והימיו: שרידי. סטורס
(בראשית ט) סגורגמין כן: לימא ליה
דחינא טיא בכבי חורר. ממונה על
טוסט של חרס¹²: היז נר כנמר.
התחוק במלות יותר משהיכולת ביד:
ר' יהושע בן קרחה הוא בן ר"ע
שרי עקינא קרח היה כדאמר
במסכת [בבבא] (דף נה.) כל חכמי
ישראל דומין לפני כתב השוס חזן
מן הקרח הוא: אל תשב בגבהה
שא עיר ותשנה. מקוס בעמי העיר
עוזרין ושכן וינטלון ויפסקון
ממשנת¹³: וא' תדור בעיר שראשה
ת"ח. דעריס גירסא ולא סורד
במלי דעירס: וא' תכנס בביתך
פתאום. אלא השמע את קולך להס
קודס טאך דילמא עדי מילמא
לנעישא. [טיקרא רבה] (פ"ה) ר'
יוחנן ר' הוה עיל לביתא מנענע
משוס שנאמר ונשמע קולו בצלח אל
הקודש: וא' תנענע מנעלי מרגלי
נגחיל הדבר לתלמיד חכם שילך

יִתְּךָ כְּדֹאמְרֵינוּ הַסֵּם (שנח דף קסט).
יִמְכֹּר אֶדְם כֹּל מִה שֵׁם לוֹ וַיִּקָּח
מִנְעִילִים לְרִגְלוֹ: הַשֵּׁבֶם וְאִבּוֹ בִּרְ.
מִקְרָא יִנְקֹא לָן בִּצְצָא קִמְאָ (דף צג):
[א] לֹא יִרְעֻשׁ וְלֹא יִלְמְצוּ וְלֹא יִכֵּס שֶׁרֶב
וְשִׁמְשׁ לֹא מִי מִדְּמִכֵּסִי וְיִבְדֵּק אֵת
לְמִתְּךָ וְאֵת מִימְךָ וְהִדֵּל וְהִמְרִירוֹתִי
מִחֲלֵה מִקְרֶכֶךְ: לֹא לְמִיזֵבֶן מִיְּנִיָּה
וְלֹא לְמִיזֵבֶן יִיָּה. לְמִיזֵבֶן הַדְּעִדִּי [א]
מִזִּילָה נֶחֱם וְחִי לִיה לְהֹאֵ: בְּשִׁוְהִיָּה
חֲבִישׁ בְּבֵית הָאִסְרוֹרִין. כְּלִמְתָּ
כְּלִמְתָּ (דף סא): אִינִי מִלְּמִדְךָ.
שְׁלֵמִי שִׁיָּה עֲשׂוֹת מְחִירָה מִפְּסֵם

כדלמרין צברות (ס): אמר לו רבי גדליה. לומר דבר שיסמע לצביות ויה משמו: בחדתא. כשהתינוק מתחיל ומוציא לא ישמש אדם עם אשמו ויקו

[illegible][illegible]

^אדמסוכר^ב ולא משי ידיה מפחיד שבעה יומי דשקול מזייה ולא משי ידיה מפחיד תלתא יומי דשקול טופריה ולא משי ידיה מפחיד חד יומא ולא דע מאי קא מפחיד דא אאוסיא דרגא לפחדא^ב דא אפוטא דרגא לשניגמא תנא אוכלין ומשקין תחת המטה [*] אפילו מחופין בבלי ברוז^ב רוח רעה שורה עליהן ת"ר לא ישתה אדם מים לא בלילי רביעיות ולא בלילי שבתות ואם שתה דמו בראשו מפני סכנה מאי סכנה רוח רעה^ב ואם צחי מאי תקנתיה (גימא^א) שבעה קולות שאמר דוד על המים והדר גישתי שנאמר^א קול ה' על המים אל הכבוד הרעים ה' על מים רבים קול ה' בכח קול ה' בהדר קול ה' שובר ארזים וישבר ה' את ארזי העבנון קול ה' חוצב להבות אש קול ה' יחיל מדבר יחיל ה' מדבר קדש קול ה' יחולל אילות ויחשוף יערות ויבחיכלו כולו אומר כבוד ואי לא (גימא^א) הכי

לול שפן אניגרון אנירדפין בין כוכבי יתיבנא ב
אי איכא איניש בהדיה ניתעריה ולימא ליה פל
נישתי ואי לא מקרקש נכתמא אחצבא והדר
והדר נישתי ^ה ת"ר לא ישתה אדם מים לא מן
ואם שתה דמו בראשו מפני הסכנה מאי סס
תקנתיה אי איכא איניש בהדיה לימא ליה פל
לא (נימא ^ט) איהו לנפשיה פלניא אמרה לי
ברורי רורי ירי רי צחונא מאי ^י בכסי חיוורי: ואפ
נצרכא אלא אפילו לר"ע דאמר ^י עשה שבתך
משום פרומי ^י ניסא (מודי ^י) תנא רבי אליהו א
ואל תצטוך לבריות אבל עושה הוא דבר מועט
פפא כסא דהרסנא ^י כרתנן ^י ר' יהודה בן תימ
רין כצבי וגבור כארי לעשות רצון אבך שבשמ
את רבי יהושע בנו בני אל תשב בגובתה ש
שראשיה תלמידי חכמים ^י ואל תכנס לביתך
תמנע מנעלים מרגלך ^י השכם ואכול בקיץ מ
ועשה שבתך חול ואל תצטוך לבריות ^י ור
משחקת לו אמר רב פפא לא למחבן מיניה
שותפות בהדיה והשתא ^י דאמר רב שמואל בר
ברכת כל הנוטל פרוטה מאויב מתברך אפילו
דמי חמשה דברים צוה ר"ע את רבי שמעו
האסורין אמר לו רבי למודי תורה אמר איני
מלמדי אני אומר ליוחי אבא ומוסרך תמלכות
רוצה לינק פרה רוצה להניק אמר לו ומי בס
אם בקשת ליהנע היתלה באלן גדול ^י וכשאת
מונה מאי היא אמר רבא ואיתימא רב משרשי
לא תבשל בקדירה שבישל בה חבידן מאי ניד
גרוש שנושא גרושה ארבע דעות במטה ואי

וְעַמִּי בְּיָדָיו וְכִי בִּסְכָנָה. וְהָלַךְ עֹלָם בְּסִכָּנָה וּמִהָ לָךְ
וּמִמֶּנִּי וּמִשְׁמוֹשׁ דִּקְטָה לִשְׁנֵי דַחְמִיקָה נִקְטָה הִתְחַלָּה בִּצְלָה
מִדֹּד מִחֲדָשׁ: אַרְבַּע דְּרִיעוֹת. שְׁעֵת חֲשֵׁמֶשׁ זֶה לְבֹ
יְמֵינוּ בִּצְלָה אַחֲרֵת וְהָיָה צִיּוֹ קְרוֹבִין לְמִמְזִירִין אֲנִקְרָאִין

רש"ם: שְׁבִירָה: [פירוש א] לחכם גדול ועשה כהוראתו. ערך: כתב עוד טעם שררה מנסי הרוח: [פ] ס"א משום דנקט אישנא יציל שבעה:

צוה רבי עקיבא את רבי יהושע
בנו. פירש רשב"ם דהוא ר'
יהושע בן קרחא דר"ע קרח היה
בדאמרמין [בבבירות] (דף נח.) שהיה
בן עזאי אומר כל חכמי ישראל דומין
למי כקליפת השום חוץ מן הקרח
הזה ואין נראה שהיה הגמרא קורא
אותו בן קרחא דרך גנאי שהרי נעשו
הנערים שקראו לאלשע עלה קרח
(מגילת 3 ב) וכן עזאי קראו בן דרך
בדיוחא¹⁰ :

עזרעלם

לילה בלג יחפור (י"ב דף סה.) שבשבת
ממזינא נפקא ויש לומר דהיינו
בשומד קמי דגרים ולא דייק שיכול
להפץ מעצמו כשגדל אבל כאן
דאירי בספר שאינו מוגה קומץ
על ספרו ואינו יולא מיד טעמו:
ולא

בלע"י שמניי^א אולינא ואי לא
בר פלגתא צחינא מיא והדר
שתי ואי לא נישדי בה מדי
הרות ולא מן האנמים בלילה
סכנת שברירי ואי צחי מאי
בר פלגתא צחינא מיא^א ואי
מי אזדהר משברירי שברירי
מן התמחויו וכו': פשיטא לא
חול ואל תצטרך לבריות הכא
פ שאמר ר"ע עשה שבתך חול
נך ביתו מאי ניתנו^(ב) אמר רב
אומר היו עז כנמור וקל כנשר
ת"ר שבעה דברים צוה ר"ע
עיר ותשנה ואל תדור בעיר
ותאום כ"ש לבית חבירך ואל
יחממו ובחורף מפני הצניח
משתדל עם אדם שהשעה
לא לזבוגי ליה אלא למעבד
נחמא מאי דכתיב^ג מעשה ידיו
יחבונ מניח ולזבוגי ליה שפיר

בן יוחי כשהיה חבוש בבית
אמר לו אם אין אתה
עוגל יותר ממה שהעגל
אמר לו
עגל בסכנה אמר לו
למדו את בןך למדו בספר
דשבתא כיון דעל על
בעלה דאמר מר
אימא אפילו בלאמה לפי
זאם בקשת ליהונן היתה באיין
למוד צפי רב ואמרו שמועטיו
רשונות רשונות חזת לבעלה הראשון
הנמשכות אליו מנסת ונדרי (דף כז:)

שאלון

על מנת שנייריס. איידער מ'שרייבט וויב, למען
דייטש און אחר און ער וון וואו הלשם להבדיל
עשה שבו חול ולא יעיל על אחרים כד שכתוב
ע קטנים משונים בשמן קריתין ויקמא (שם קח: ט.)
י עו במד. בסמוך להיא דר"ע דקאמר עשה שבת

עין משפט
נר מצוה

כד א טושיע ארומ קי ד
ספייע;
כד [א] טושיע יו"ד סר
קטן'ס ספייע א וגיין
רמז'ס סייב מהל' רומ
ומרמז נפש מהל' ויבד
אלפס נפש דעו"ר קמ
ויבאל' שס סרס יו' ו'ע';
זה ב מיי פיל מהלומ
סנה הלכה ו' ופי'
מהלומ ממזומ עניי
הלכה יח סמו עשין ל'
טושיע ארומ סימן רמז
טושיע יו"ד סימן רנה
ספייע א;

רבינו חננאל

לחלוק יומין. דמשיכ
פ' מקין דם ולא משי דיה
מפחד שבעה יומין. שקל
מזיה ולא משי דיה מפחד
לחלוק יומין. שקל
טופרה ולא משי דיה
מפחד יום אחד. דמשי
ירשה ולא משי כרעה
מפחד יום אחד ולא ידע
ממה מפחד. דא אפנא
דירכא למפחד. ידא אפנא
דירכא לישותא. אוכלין
ומשקין תחת המטה
ואפ' מתושבין בכלי בורל
וח רעה שורה עליהן.
ת"ר לא ישתה אדם

[illegible]

ובמלבוש (כמו יום החול)
ואל חצוצרת בריבות.
והשתדל עם השמחה
ועזרתה על להשתתף
עם ואפילו לזמון ולחבריו
מיתה: חמשת דברים
עזה ר' עקיבא את ר'
שמעון בן יוחאי. א'
בקשת ליתן חמשה
באילן גדול. פי' אם צדק
לשלו דבר איסור שאל
חסד גדול דבר חמשה.
וכשתבקש ללמוד לבד
למורה בספר מורה
שכתבנו דעל
כלומר אם יקרא בן
בטעות הטעות שנסמך
לבו כד נכנס מי מידו
מלבו ואל תפסל בקרה
ששכל כל חברי בן
גרשה.

ומתמטען והולך משם השד
 וס, קטורים חרומנו שצריך
 בת קיח, כסא דהרמנא.
 ון צמוריים שומן לגים עם
 חול הנגלה לה צמס' פסחים

ערכי פסחים פרק עשירי פסחים קיב.

מסורת הש"ס
עם הוספות

(א) עשרה זיה דף יז:
ע"פ (ומחשבות שם)
(ב) [למקן קרי] שם קרי:
(ג) כע"ז שבת קרי:
(ד) אבות פרק ה' משנה כ'
(ה) [ומה טו:] משנה דרך
אין פרק ה' (ו) נכח
קמא נכח נכח מילת קרי:
(ז) [למקן קרי:] (ח) [נכח]
מלה טו: (ט) [נכח]
מלה כה: (י) שמונה כב
כה: (יא) ע"ש חספוט
שם קרי: וחוספוט נכח
מלה קרי: ד"ה ומטו
וחוספוט נכחות נכח.

הגהות הב"ח

(ב) גבי מלי נידה אמר
ר' ספא:

גליון הש"ס

גבי רוח רעה שורה
ע"ה: ע"י מרת חיים
שעטות דף טו: ד"ה
רבי: רש"י ד"ה א"כ
תשב: יב"פ ויפסק
ד"ה ע"י מרת חיים
נכח מלמס א"כ דף
ק"ה ע"כ:

תורה אור השלם

א קול ה' על המים אל
הקבור הערים ה' על
מים רבים: קול ה' בבת
קול ה' בהר: קול ה'
שבר ארץ: וישבר ה'
את ארץ הקנען:
והקדים כמו עגל קנען
קול ה' ברוח רע: וישבר
ה' את ה' חצב ה' בבת
אש: קול ה' יחל מדרך
יחל ה' מדרך קנש:
קול ה' יחל אילות
והחפץ יעורר ויהפך
בזו אמר קבד:
(והלא כו: כז:)

(א) הלא אהרן שבת
בעדו קבעו ביתו וקבע
ב' אשר לו מקבים
בעשה ד"ו ברכה
והקדש ד"ו בארץ:
(א"כ: א"כ:)

הגהות וצינונים

(א) [דמסוכר] נירוס
הערוך ערך סכר
(ב) [דף] ב"י
אדם כשיש ידו על
פחתו: ערוך ערך סכר
(ג) [דף] א"כ סכנה
רוח רעה: ליתא בבתי:
(ד) [דף] א"כ סכנה
(ה) בבתי ושמעו כמו
ברש"י:
(ו) בבתי נוסף והדר
ע"ה: [דף] א"כ סכנה
ליתא בבתי: [דף] חבת
"פרסומי" ליתא בבתי
ובר"ח:
(ז) [דף] א"כ סכנה
(ח) [דף] א"כ סכנה
(ט) [דף] א"כ סכנה
(י) [דף] א"כ סכנה
(יא) [דף] א"כ סכנה
(יב) [דף] א"כ סכנה
(יג) [דף] א"כ סכנה
(יד) [דף] א"כ סכנה
(טו) [דף] א"כ סכנה
(טז) [דף] א"כ סכנה
(יז) [דף] א"כ סכנה
(יח) [דף] א"כ סכנה
(יט) [דף] א"כ סכנה
(כ) [דף] א"כ סכנה
(כא) [דף] א"כ סכנה
(כב) [דף] א"כ סכנה
(כג) [דף] א"כ סכנה
(כד) [דף] א"כ סכנה
(כה) [דף] א"כ סכנה
(כו) [דף] א"כ סכנה
(כז) [דף] א"כ סכנה
(כח) [דף] א"כ סכנה
(כט) [דף] א"כ סכנה
(ל) [דף] א"כ סכנה

עין מושפט
נר מצוה

סד א טו"ש"ע א"כ ס' ד
סוף י"ט:
סד [א] טו"ש"ע י"ד ס'
קרי: סוף ה' וישין
רמ"ס ס' ס' מלי רוא
ובמרת נכח ה"ה וברכ
אלכס ס' ס' ד"ה דף שם.
ובד"ה שם ס' ס' י"ט:
סד ב מ"י ס' ס' מלמס
שם הלכה: ו י"ט
מלמס מתנות עניים
הלכה י"ט סוף ע"כ ל'
טו"ש"ע א"כ סוף נכח
טו"ש"ע י"ד סוף נכח
סוף ה':

רבינו חננאל

לחלקן יומין. דמסוכר
פ"י מקד דם ולא משי דיה
מפחד שבעה יומין. שקל
מזיה ולא משי דיה מפחד
לחלקן יומין. שקל
טו"ש"ע ולא משי דיה
מפחד יום אחד. דמשי
ירשה ולא משי בריעה
מפחד יום אחד ולא ידע
ממה מפחד. ידא אפא
דירבא מלמס. ידא אפא
דירבא לישוא. אוכלין
ומשקין חתה חפטה
ואפי' מתופין בבלי ברל
רוח רעה שורה ע"ה:
ת"ר לא ישתה אדם
בבלי רביעיות ובבלי
שבתות בכחשן ואי צחי
למאי לימא שבעה קולות
קול ה' על המים וכו'
ירשת. לא ישתה אדם ידע
הנהרות בבלי: ואפי'
מן התמחור. ואסיקא
אפילו ל' עקיבא דאמר
עשה שבתך חול ואל
תצטרך לבריות הכא
משום ניסא מתיר שיק
אפילו מן ההמחור: נכח
דבי אלהיו אפי' שאמר
ר' עקיבא עשה שבתך חול
ואל תצטרך לבריות עושה
אדם דבר מועט בתוך ביתו
כגון כסא הדומע: כחנן
היה צונו כק' כנשר ורין
כצו וגבור כארי לעשות
צדק: אביך שבשמים:
ששה"ל דברים עזר ר'
עקיבא ל' והושע: כח אל
תשב בגבוהה של עיר
והושע. ואל תדור בעיר
שראשה תלמידי חכמים.
ואל תכנס לבית תאום.
ואל תכנס מעלים
מרגלך. השם ואכול בין
בקרן בין בחורף. עשה
שבתך חול ואל תצטרך
לבריות ח' לא תאמר
חייב אני לעצמי ושתא אס
אין ידך משת אלץ עשה
שבתך במאכל ובמשיקה
ובכליבשר (כמו ואל תחול'
ואל תצטרך לבריות.
והשתדל עם שהעשה
משחקת לו חולושתך
עמו ואפילו למזבח ולזבחי
מיה: חמשה דברים
עזר ר' עקיבא ע"ה
שמעון בן יוחאי. אס
בקשת ליתקן התלה
באילן גדול. ר' אס רציה
לשואל בדיבא איסור טאל
חכם גדול ועשה כחוראטא
וכשתבקש ללמד לבנך
למורה בספר מוגה
דשבתא דעל על
כלומר אס יקרא בנך
בשעות התעורר שנסכס
בילב כבד נכס מ' יסירה
מלבו ואל תבשל בקרדא
שכשל בה חברך בין
גרשה ואל תאמנה.

דמסוכר. מקד דם מן הכתמים לשון סטורי: ידא אאוסיא. שרגיל להניח ידו אלל נחיריו על שפתיו: דרגא אפחדא. דרך הוא להניח לו פחד רוח רעה: ד"ה שפן אניגרון אנדרפ: למש הוא: בי בליעי ושמעו. הנה ספיטמי אנשים כחוסים ושמנים ומתנחמין: ונימא דיה. לחינה מיל: הוי עז. התחוק נמלות יותר משיכולת צדק: אל תשב בגבוהה של עיר ותשנה. מקום שגני העיר עוזרים ושכן שמה כשהן עוזרים ושכן יעטולן ויפסקוק ממשנתן: ואל תדור בעיר שראשה תלמידי חכמים. דמסוכר גרסיה ולא במילי

צוה רבי עקיבא את רבי יהושע בנו. פירש רש"ס דהוא ר' יהושע בן קרחה דר"ע קרחה היה כדלמרינן [בבבבבב] (דף נח) שהיה בן עזאי ואמר כל חכמי ישראל דומין לפני כקליפת השום חוץ מן הקרחה הזו ואין נראה שהיה הגמרא קורא אותו בן קרחה דרך גנאי שהרי נעשה הנערים שקראו לאלישע עלה קרחה (מלכס כ ג) וכן עזאי קראו בן דרך צדמותא:

שבששתא דע"ה מיה דנכח גופא אית ליה בלא יחסור (כ"ד דף כה) שבעתו ממילא נפקא ויש לומר דהינו כשלומד קמי דגרס ולא דייק שיכול להצין מעצמו כשגדל אלל כלן דלירי כספר שאני מוגה סומך על ספרו ואינו יולא מדי טעומו: ולא לול שפן אניגרון אנדרפין בין כוכבי יתיבא בין בליעי שמעוין אוילנא ואי לא אי אכא איניש בהדיה ולימא ליה פלניא בר פלנא צחינא מוא והדר נישתי ואי לא מקרקש נכתמא אחצבא והדר נישתי ואי לא נישדי בה מדי והדר נישתי (כ"ד דף כה) לא ישתה אדם מים לא מן הנהרות ולא מן האגמים בבליה ואם שתה דמו בראשו מפני הסכנה מאי סכנה שברירי ואי צחי מוא תקנתיה אי אכא איניש בהדיה לימא ליה פלניא בר פלנא צחינא מוא ואי לא (נימא) איהו לנפשיה פלניא אמרה לי אימי איזדהר משברירי שברירי ברירי רירי רי צחינא מוא בכסי חוורי: ואפילו מן התמחור וכו': פשיטא לא נצרכא אלא אפילו לר"ע דאמר ע"ה שבתך חול ואל תצטרך לבריות הכא משום פרסומי (נימא) נוסא (מודי) תנא דבי אלהיו אע"פ שאמר ר"ע עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות אבל עושה הוא דבר מועט בתוך ביתו מאי ניהו (כ"ד דף כה) אמר רב פפא כסא דהרסנא (כדתנן) ר' יהודה בן תימא אומר הוי עז כנמור וקל כנשר רין כצבי וגבור כארי לעשות צדק אביך שבשמים ת"ר שבעה דברים צוה ר"ע את רבי יהושע בנו בני אל תשב בגבוהה של עיר ותשנה ואל תדור בעיר שראשה תלמידי חכמים ואל תכנס לביתך פתאום כ"ש לבית חבירך ואל תמנע מנגלים מרגלך השכם ואכול בקיץ מפני החמה ובחורף מפני הצינה ועשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות והוי משתדל עם אדם שהעשה משחקת לו אמר רב פפא לא למיזבן מיניה ולא לזבחי ליה אלא למעבד שותפות בהדיה והשתא דאמר רב שמואל בר יצחק מאי דכתיב מעשה דיו ברכת כל הנוטל פרוטה מאיזב מחברך אפילו למיזבן מיניה ולזבחי ליה שפיר דמי חמשה דברים צוה ר"ע את רבי שמעון בן יוחי כשהיה חבוש בבית האסורין אמר לו רבי למדני תורה אמר איני מלמדך אמר לו אם אין אתה מלמדני אני אומר ליוחי אבא ומוסרך למלכות אמר לו בני יותר ממה שהעגל רוצה לינן פרד רוצה להניק אמר לו ומוי בסכנה והלא עגל בסכנה אמר לו אם בקשת ליתקן היתלה באילן גדול וכשאתה מלמד את בנך למדוהו בספר מוגה מאי היא אמר רבא ואיתימא רב משרשיא בחדתא דשבתא כיון דעל על לא תבשל בקדירה שבישל בה חבירך מאי ניהו גרושה בחיי בעלה דאמר מר גרש שנישא גרושה ארכע דעות במטה ואי בעית אימא אפילו באלמנה לפי

דמסוכר. מקד דם מן הכתמים לשון סטורי: ידא אאוסיא. שרגיל להניח ידו אלל נחיריו על שפתיו: דרגא אפחדא. דרך הוא להניח לו פחד רוח רעה: ד"ה שפן אניגרון אנדרפ: למש הוא: בי בליעי ושמעו. הנה ספיטמי אנשים כחוסים ושמנים ומתנחמין: ונימא דיה. לחינה מיל: הוי עז. התחוק נמלות יותר משיכולת צדק: אל תשב בגבוהה של עיר ותשנה. מקום שגני העיר עוזרים ושכן שמה כשהן עוזרים ושכן יעטולן ויפסקוק ממשנתן: ואל תדור בעיר שראשה תלמידי חכמים. דמסוכר גרסיה ולא במילי

לעטולא: לא למיזבן מיניה ולא לזבחי ליה להאי: דלירי דעדיף מוליה נלח וחי וחי להאי: אמר ד"ה ר"ש בן יוחי ומוי בסכנה. והלא העגל בסכנה ומה לך בנך: אם בקשת ליתקן. לומר דבר שהיה נשמע לבריות ויקבלו ממך: דיתלה באילן גדול. אמר נסח אלס גדול: בחדתא. כשהמיעוק למד נחש כשהוא מתחיל ללמוד: שאין

רש"ס דמסוכר. מקד דם מן הכתמים: ידא אאוסיא. שרגיל להניח ידו על סולס ודקן הוא לעלות עליו פחד רוח רעה: אפחדא. מלח: בליעי רביעיות. בלא נר: ד"ה שפן אניגרון. למש הוא: בי בליעי ושמעו. הנה ספיטמי אנשים כחוסים ושמנים נחמו וקמו ללס והניחמו: שברירי. סטורים (מלמס יט) מתרגמין בן: לימא דיה צחינא מוא בבסי חוורי. ממונה על כוסות של חרס: הוי עז כנמור. התחוק נמלות יותר משיכולת צדק: ר' יהושע בן קרחה הוא בן ר"ע שרבי עקיבא קרחה היה כדלמרינן נמסכת [בבבבב] (דף נח) כל חכמי ישראל דומין לפני כקליפת השום חוץ מן הקרחה הזו: אל תשב בגבוהה של עיר ותשנה. מקום שגני העיר עוזרים ושכן יעטולן ויפסקוק ממשנתן: ואל תדור בעיר שראשה תלמידי חכמים. דמסוכר גרסיה ולא במילי

ליקוץ רש"י שברירי. שד הממונה על מלח סטורים. איזדהר משברירי וכו'. למש הוא ומוסרך למלכות אמר לו בני יותר ממה שהעגל רוצה לינן פרד רוצה להניק אמר לו ומוי בסכנה והלא עגל בסכנה אמר לו אם בקשת ליתקן היתלה באילן גדול וכשאתה מלמד את בנך למדוהו בספר מוגה מאי היא אמר רבא ואיתימא רב משרשיא בחדתא דשבתא כיון דעל על לא תבשל בקדירה שבישל בה חבירך מאי ניהו גרושה בחיי בעלה דאמר מר גרש שנישא גרושה ארכע דעות במטה ואי בעית אימא אפילו באלמנה לפי

לשואל בדיבא איסור טאל חכם גדול ועשה כחוראטא וכשתבקש ללמד לבנך למורה בספר מוגה דשבתא דעל על כלומר אס יקרא בנך בשעות התעורר שנסכס בילב כבד נכס מ' יסירה מלבו ואל תבשל בקרדא שכשל בה חברך בין גרשה ואל תאמנה.

לשואל בדיבא איסור טאל חכם גדול ועשה כחוראטא וכשתבקש ללמד לבנך למורה בספר מוגה דשבתא דעל על כלומר אס יקרא בנך בשעות התעורר שנסכס בילב כבד נכס מ' יסירה מלבו ואל תבשל בקרדא שכשל בה חברך בין גרשה ואל תאמנה.

לשואל בדיבא איסור טאל חכם גדול ועשה כחוראטא וכשתבקש ללמד לבנך למורה בספר מוגה דשבתא דעל על כלומר אס יקרא בנך בשעות התעורר שנסכס בילב כבד נכס מ' יסירה מלבו ואל תבשל בקרדא שכשל בה חברך בין גרשה ואל תאמנה.

לשואל בדיבא איסור טאל חכם גדול ועשה כחוראטא וכשתבקש ללמד לבנך למורה בספר מוגה דשבתא דעל על כלומר אס יקרא בנך בשעות התעורר שנסכס בילב כבד נכס מ' יסירה מלבו ואל תבשל בקרדא שכשל בה חברך בין גרשה ואל תאמנה.

לשואל בדיבא איסור טאל חכם גדול ועשה כחוראטא וכשתבקש ללמד לבנך למורה בספר מוגה דשבתא דעל על כלומר אס יקרא בנך בשעות התעורר שנסכס בילב כבד נכס מ' יסירה מלבו ואל תבשל בקרדא שכשל בה חברך בין גרשה ואל תאמנה.

ג' ר' על המטאור בפסוק זה א"ח, אבל ג' חושב אינו בכלל שכן זה
ולפי זה לשיטת הסוגרים דל"ן ה"ם דין כופים על הצדקה דהיא לה
מאות עשה שמחן שכרה כחוב נצירה, ובפסוק יסאל נסמך [אות
ג'ן, א"כ לצדקה של ג' חושב כופין, ולצדקה של ישראל אין כופין, יצא

הראשונים, ובפסוק יסאל עוד נמנית השנה העשט [מזה מקס"ו אות
א], עין בש"ס ח"מ סי' ג' וסי' ק"ו, ונמנית שלום הקן [מזה חקמ"ה]
מצוה הגומר פלי.

שטנוד נכס"ס

ור' ואם אינא עשט נכס"ס ג' צדקה לפנן שורדים לנכסיו, הנה מטאור
בר"מ כלן ס"ו ה"י דורדים לנכסיו נכסיו,
מטאור דאינא עשט נכס"ס, אך נכלל לומר
כמו שכתב הרמב"ן ב"ב קפ"ה ע"ב, אף
למאן דטור עשטאל לאו דאורייתא מ"מ
נכסיו כיון דבר כפיה הוא לשלם א"כ הוא
הדין דנחמין לנכסיו, כמו שמין אותו עד
שחל נפשו גם זה הו' כפיה, והדברים
פתיקים, אלא שלא נכסיו אס' יורדים לנכסיו,
אס' אינא עשט נכס"ס ו' לא, הוא
מחלוקת בין הראשונים, עין גר"ן כחוט
פרק נערה שנחממה נ"ה ע"א דפי
הר"ן [9], והאריכו מה נספר מחנה אפרים
בהלכות צדקה סי' א' ונכל קטות החושן
נפי' ר"ז סק"ג, ודעת הקצות החושן
דאינא עשט נכס"ס, הן מה שחייב נחור
צדקה או שגד לצדקה מחייבים היורשים
לשלם, ולא הו' כטור ומה דל"ן היורשים
מחייבים לקיים, דאשטענדו הנכס"ס, ונפטר
נחיות המשפט שס' סק"ח הפסים לדעמו
דוקא כמה שמחייב ליתן נחור צדקה, אבל
מה שגד לצדקה שחייב נחור נדר ליכא
עשט נכס"ס פ"ה, ונדבר שפלטו
האחרונים באריכות אין דרכי להאריך,
ע"ה, ומראה מקום אני לך, ועין בקצות
החושן סי' ל"ט סק"א.

אם אחרת
נכס"ס

[ה] ואם אחרת אחרת לגביה נכס"ס
להדיוט ג' צדקה כמו נכל
הקדש, או לא וחייב רק נחור נדר, ונפקא
מינה נחמ, אי מחור נדר פטורים
היורשים, ואי הו' כקנין חייבים היורשים,
ועוד הרבה נפקא מינה, דבר זה מחלוקת
הראשונים, עין בטור וסי' ח"מ נפי'
רנ"ח ג' מכירת שטר, ועין בב"י שם,
ועין ח"מ סי' ס"ו בש"ך סק"א נכס'
הרמב"ם כחוטם פ"ה ע"ב ד"ה הכותב,
ונספר אוריס ופומים ס"ק ב' האריך שם
ומביא שם הרבה ראשונים שמחלקים מה,
ועין כלן נספר מחנה אפרים סי' ב'
שפלט ג"כ באריכות והדברים ארוכים
ועמיקים ומראה מקום אני לך.

ישנה בשאלה

[ו] וצדקה נכלל נדרים, ויכול לשאול
עליה קודם שג' ליד גבאי.
ולעין חו' כדי דיוט יכול ג"כ לחזור דהו'
ליה כמו שאלה כמו שכתבתי כמה פעמים
נחיות זה [מזה ד' אות כ']. אך אי
אחרת דלמיתו לגביה שייך ג' עניים כמו
הקדש, אפשר לעין חו' כדי דיוט ג"כ
דינו כהקדש, ולשיטת הר"מ בפירוש

חזקה חו'
כדי דיוט

המשנה תמורה פ"ה מ"ג לא מהני חו' כדי דיוט נהקדש, עין בש"ע
ח"מ סי' רנ"ה [בש"ך סוף סק"ח], והדברים עמיקים.
[ז] ופשוט דמוסל סמך לאיש נדר נדר לצדקה כמו כלל הנדרים
וההקדשות, אך נקטנו אין כופין אותו כי לאו צד כפיה
הוא, אך נגדלוחו צריך לשלם ולקיים נדרו "ו, וכל איש ישראל חייבים נמנות

חייבים

ואתה בני אל תחשוב שענין מצות הצדקה לא
יהיה רק בעני אשר אין לו לחם ושמלה, כי אף
בעשירים גדולים תחייבים גם כן מצות הצדקה
לפעמים, כגון עשיר שהוא במקום שאין מכירין
אותו וצריך ללוות, ואפילו בעשיר שהוא בעירו
ובמקום מכיריו פעמים שיצטרך מפני חולי או
מפני שום מקרה אחר לדבר אחד שהוא בידך
ולא ימצא ממנו במקום אחר, גם זה בכלל מצות
הצדקה הוא בלי ספק, כי התורה תבחר לעולם
בגמילות חסדים ותצוה אותנו להשלים רצון
הנבראים בני ברית באשר תשיג ידנו, וכלל
הענין שכל המהנה את חברו בין בממון בין
במאכל או בשאר צרכיו או אפילו בדברים
טובים דברים נחומים בכלל מצות הצדקה היא,
ושכרו הרבה מאד, ויכנסו דברי באזניך כי
טובים המה, באזן תבחן מלים.

ואמרו זכרונם לברכה [כתובות ס"ו ע"ב] שעני
שאינו רוצה ליקח מערימין עליו ונותנין לו
לשם הלואה ואחר כך אין שואלין אותה ממנו,
אבל עשיר המסגף עצמו ועינו צרה בממונו אין
משגיחין בו, ואמרו זכרונם לברכה [שם], די
מחסורו, אתה מצווה להשלים חסרונו אבל אין
אתה מצווה להעשירו, וכתב הרמב"ם ז"ל פ"ט
ה"ג כי מעולם לא ראה ולא שמע עיר שיהיו
בה עשרה מישראל שלא יהיה להם קופה של
צדקה, ואמרו זכרונם לברכה [גיטין ז' ע"ב]
שאפילו עני המתפרנס מן הצדקה חייב לעשות
צדקה אם ימצא למטה ממנו שצריך לה, ואמרו
זכרונם לברכה [שמות רבה ל"ו ג'] שאין שום
אדם בא לעניות לעולם בשביל רבוי הצדקה
שיעשה, שנאמר [ישעיה ל"ב, י"ז] והיה מעשה
הצדקה שלום, ואין ישראל נגאלין אלא בזכות
הצדקה, שנאמר [שם א', כ"ז] ציון במשפט
תפדה ושביה בצדקה, ויתר פרטיה במקומות
בתלמוד בפיוזר, ורובם במסכת כתובות [פרק
ששין ובבבא בתרא [פרק ראשון]].

ב. מה פ"ה מ"ד: בעל הבית שהיה עובר במקום למקום וצריך ליטול לקט
שכחה וטאה וכו', וחכמים אומרים עני היה באותה שעה, ג. בבא בתרא ט'
ע"ב, כל הנותן פרוטה לעני מתברך בשש ברכות, והמפייסו בדברים מתברך
בשיש ברכות וכו', ד. מוסד על לשון הר"מ פ"ה הל' א' ב.

להפסקים להוציא אין דמיונה אין כופין כמו שיש כמה דעות מה [נצדקה],
ונמחה הוא רק עשה, אלא כיון דנפשה ראשונה מטאור מלות מוחה,
ושם אין מוחר מן שכרה, אף שנפסקו זה מוחר, לא הו' מלות עשה
שמחן שכרה כחוב נצירה, הכי נמי נצדקה דיש הרבה פסוקים דלא נכתב
המחן שכן אין זה מלות עשה ששכרה נצירה, אך דברי בעלים עד רשומי

ב) כן כתב בספר העיקרים מאמר שלישי פרק ל"ג, ועין גם בבית הלוי סוף ח"ב
ברוש א' שכתב כן.

ג) בהנהרות קדמות נדפסה שורה זו בסוף אות זו.

ד) בהנהרות צבי גבלין שריע יור' סי' רמ"ה הביא לחלק כן, ועיי' מה שרחה.

ה) ר"ל שהחוט' במנחות פ"א כתבו הטעם דלא מהני חזרה חו' כדי ריבוי משום

בני גד למשפחותם לנפון משפחת הנפוני לחגי משפחת החגי לשוני משפחת השוני. והנה נדייק בשמאי כדמנינו בספר חור החיים הקדוש שדורש גם כן בסדרה הזה השמות.

והנה המורה הקדושה היא נחית ומלמד אותנו במדת הצדקה היאך לנהוג את עצמו, כי ג"ד מרומז על הצדקה שהוא ר"ת "גומל" דלים, והנה הראשון הוא במדת הצדקה שצריך ליתן להעני בצנעה ובסתר שלא יבוש, כידוע מגמרא דחגיגה (דף ה' ע"א) דר' ינאי חזי להאי גברא דיהיב זוזי לעני בצרהסיא וכו', אמר לו מוטב ללא יהיב ליה וכו'.

ועוד שנית הוא במדת הצדקה שצריך ליתן להעני בשמחה גדולה, כדכתיב (דברים טו, י) ואל ירע לבבך וכו'. והנה שמעתי **מבוצינא קדישא הרב הקדוש מו"ה מנחם מענדל זצ"ה** מפרסיטיג, שאמר שראה בספר קדמון שעל כן לא מצרכים צרכה על הצדקה כמו על שאר המצות, מפני שצריך ליתן בשמחה, והמון עם רוצה דרוצא אינס נוחים בשמחה, על כן אין מצרכין על הצדקה, עד כאן דבריו.

עוד צריך במדת הצדקה ליתן ולחזור וליתן, כדכתיב (שם) נתן נתן לו, ודרשו חז"ל (ע"י בבא מציעא ל"א ע"ב) אפילו מאה פעמים.

ונחזור לבארה הוא הביאור הפסוק הנ"ל שהתחלנו בו, בני גד למשפחותם, דהיינו שהפסוק מרמז לנו על מדות הצדקה דהיינו ג"ד ר"ת גמול דלים כנ"ל, לנפון משפחת הנפוני, דהיינו לשון בצנעה, לשון נפון וטמון ומכוסה, דהיינו שיתן בצנעה להעני. לחגי משפחת החגי, דהיינו לשון

קיים היו מקריצין עצורם קרצנות להמשיך עליהם גם כן שפע, להראות להם שלא יקטרגו עוד יותר, ובפרט שאנו קוראים אותה בשבת קודש שאין להם כח כל כך לקטרג. על כן אנו פועלים על ידי קריאתנו פרשה זו בין המצרים, שאנו מביאים את הקדוש צרוך הוא כביכול לידי חרטה, וגם השרי אומות אין מקטרגים כל כך, ועל ידי זה בכל שנה בעת הזאת נבנית מעט קומת השכינה, עד שיעזור השי"ת שנקרא פרשה זו בעת הזאת בכל כוונת נפשינו בלתי לה' לצדו על כוונה הנ"ל, בודאי ינחם מזה גאולה שלימה.

ואיתא בזהר הקדוש ז"ל (פ' שמות דף כ' ע"ב) עיקר הקרבן היה הדם שנתלבן ונעשה רחמים, לכן אם האדם עובד את השי"ת במסירות נפש וממעט את דמו, על ידי העבודה נתלבן הדם ומתכפר כמו קרבן. ומזה נבא לביאור, דהנה על ידי מעשה זמרי נחגברו הסטרא אחרא וקטרגו על ישראל עד שהיה דבר בעם, ופנחס מסר נפשו לנקום נקמת ה' מזמרי, מסתמא נחמעט דמו וכיפר על העם כמו קרצנות, ובמסירות נפשו עשה יחוד גדול והביא את הקדוש צרוך הוא כביכול לידי חרטה, והשיב מחמתו שלא לכעוס עוד על ישראל רק להשפיע להם חסדים.

וזה פירוש הפסוק פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתו, השיב הוא לשון תשובה, ור"ל שהביא את הקדוש צרוך הוא על ידי מסירת נפשו לידי תשובה, ושלא יבער עוד חמתו בהם רק ישפיע להם חיים וכל טוב, ואמר הכחוש אחר כך ויכפר על בני ישראל, ר"ל שנתמעט דמו בעובדא זו ונתלבן הדם וכיפר על בני ישראל כמו קרבן ממש, והבן.

*

לפולס התיקון יבולס המות ותשבות מעבודה ח' לפולס
כי לא ימותו ולא יקברו. אך עבודת האדם תעבוד עולם
כמהנו נוסה. ובשנה השנייה יהי שניתה נמורה לא זה
ולא זה. והנה שמיטה לאמרה בסיני וסם הי חירות ממלאך
המות [כע"ז הי]. ע"כ כי חנואו אל הארץ ושנתה הארץ
ימד שנת להי דהיינו שלא ימות אדם ולא יקבר בארץ
אך שש שנים חורע שך וגוי ובשנה השנייה שנת שנתה
בכפל שניתה יהי לארץ ח' שנת להי כחל ועוד שך לא
חורע וגוי שנת שנתה יהי לארץ דייקא מלכד שנת הי
היינו מקבוצת מתים עוד יהי שנת הארץ מזריעה וקליה
ע"כ קרי לי שנת שנתה בכפל — ומסיים והיתה שנת
הארץ לנס לאכלה ע"ד שאני מפרש בפי בחקותי ואכלתם
לחמכם לשובע ונתתי שלום בארץ, לחזול [כ"ר פ"ד]
דכתי' בריות הי דרכי איש גם ארציו ישלים אתו אלו
פרעושים ויתושים, וכל אלו מסערא דקליפה דמוציאה הארץ
וע"ז אינס נאכלים הרבה ירקות ופירות מפני החולשים
והשרצים, ואמר לעולם התיקון כז"ל ואכלתם לחמכם לשובע
מבלי חשש חולעים כי ונתתי שלום בארץ מבלי ארצים
הלוהמים פרעושים ויתושים — והיינו והיתה שנת הארץ
לנס לאכלה שתשבות הארץ מלהוליא שרצים כאילו וע"ז
יהי לנס לאכלה — וכתי' [שמות כ"ג] ואכלו ארציו עמך ויתרם
חאכל חית השדה ואמרו חית חקל תפוחים לפה"כ. והענין
כי הסכרתי מ"ע חסד שפושם עם המתים הוא חסד של
אמת בלי תשלום שכר, כי עיקר שכר הוא לדקה בוי ית'
והנותן פרוטה לעני מחיהו ועזרהו לצדור הי עוד שנים
רבות וקונה לעלמו העני חיי עה"כ ע"ד ותאכל ותשבע
ותותר ותאכל בעה"ז ותשבע לימות המשיח ותותר לעה"ב
[שנת ק"ג:] כי ע"י אכילה שהאכילה צועה נכנסה תחת
כנפי השכינה וסופה לירש חיי עה"כ וימות המשיח. והנה
בהגיע זמן המקווה ההוא והעני יזכה לחלקו בעה"כ ע"י
אלו שסייעוהו בעה"ז, ע"כ גם הם יהיו מחלקו ודביקתו
בהי אשר גרמו לו זכין דדין והיינו שכרם. אך הנה עם
המת לקבורו אינו מסייעו לעה"כ כי במתים חפשי [כשנת לי].
א"כ אין לו לקוות שכר האמתי הכל ע"כ נקרא חסד של אמת.
והנה יתר הוא לשון עה"כ כחל ותותר לעה"כ היינו דכתיב
ואכלו ארציו עמך ובזכות זה ויתרם שהוא עה"כ תאכל
אתה חית השדה כשתחי בחקל תפוחים בנ"ע. —

העולה שמי' כאשר יהי אור חמה לעיל שמי' פעמים
מאור החמה של עכשיו ומרעה ראה והדין כי יהי יום
מית ביום שמי' חיו ע"כ הוסף משה יום ח' מדעתו
וניחנה ביום משה וק"ל. וה"ל אמר שנה השנייה יחשב
להם לשנתה שנים שלמים ויעלה מספר ז' שני שמטה
כמ"ט שני שמטה. וכו'. וספרת לך שבע שנתות השנים
אותן שבעה שנים שהי שנת הארץ אותן חספור לך כאלו
היו שבע שנים שבע פעמים, והיו לך כמו מ"ט שנים
ודייק. [משנת חקסיד לפיק]:

[פ' בחקותי] ואולך אחתם קוממיות כמדרש גובה מזה
חמה. כי הקדושה הוא בשלשים ושלש
כמו ל"ג בעומר כי יש ל"ב נתיבות חכמה בקדושה ולעומתן ל"ג
אבות הטומאה דחשיב רמב"ם בהקדמת טהרות ע"ש אבל ל"ג
עולה על גבן. וסתם אדם גובה קומתו ג' אמות וליג
פעמים ג' אמות עולה ל"ט והיינו מספר הסוכס למאה.
[משנת חלד"ק לפ"ק]:

ואשבור מוטות עולכם ואולך אחתם קוממיות.
למעלה אמר אשר הולאתי אחתם מארץ
מנרים מהיות להם עבדים היינו פרקתי מעליכם עול
מלכות ולעומת זה תקבלו עליכם עול תורה ומלכות שמים,
והיינו להיות לנס לאלקים, אמנם גם מעול מלכות שמים
אשבור מוטות עולכם כאשר אפרש בעה"כ כי עול מלכות
שמים היא תורה ועבודה וגמ"ח והס ג' כתרין אשר כל
ח' נקנה ב"י ימים שדין פסח לעלית כתר תורה ב"י
ימים, וכתר עבודה היינו כהונה ב"י ימים, וגמ"ח
שהוא כתר מלכות ב"י ימים שסך הכל מ"ח יום
ויס מ"ט היינו ערב שבעות הוא כתר שם טוב העולה
על גביהן. והיינו מ"ט עולכם. ובעולם התיקון בעה"כ
כשיתקיים האמור בפי בחקותי אין כאן עול גמ"ח כי בלע
המות לנחש חפס לא יהי כך. אביון נמלא נשבר מט עול
התורה, ואמנם בעו"ה הסיפוך מזה צגולה נשבר עול עבודה,
ע"כ אמר בואשבור מוטות עולכם ואולך אחתם קוממיות
דכנרקה מיירי ונביטול גמ"ח ולא נביטול עבודה חיו.
[משנת תקל"ז לפ"ק]:

[דרוש לח' ל"ב למב"י תקפ"ט לפ"ה *]

בעה"כ בהר. כי חנואו אל הארץ ושנתה הארץ שנת
להי וכפל הענין שש שנים חורע שך
וגוי שנת שנתה יהי לארץ שנת להי שך לא חורע וגוי
שנת שנתה יהי לארץ — הנה הארץ עובדת ב' עבודות
ח' לגדל כל זרע ועשב להחיות כל בעלי חיים, ושנית לקבל
ישי עפר, ובשנה השנייה שנתה ממלאכה ח' עבודת
האדם אבל לא שנתה מעבודתה להי לקבל הנקברים. אך

ומסיים הפרשה ועשיתם את חקותי ואת משפטי
תשמרו וגוי וישבתם על הארץ לבטח,
ונתנה הארץ פריה ואכלתם לשובע וישבתם לבטח
עליה. נראה היינו תורה ועבודה וגמ"ח כי חקותי
היינו עבודת הקרבנות כמ"ש רמב"ם סוף הי מעילה
שהקרבנות הם חוקים שבתורה ולעומת זה אמר בפסוק
השני ונתנה הארץ פריה בזכות עבודת הקרבנות כמשחול
[ר"ה ע"ז]. הקריבו עומר שיתברכו חנואות ובי הלחם
שיתברכו פרי האילן נסכו מים בחג שיתברכו גשמי השנה,
נמלא חוקותי עבודה ושכרו בלדו ונתנה הארץ פריה.
ומשפטי תשמרו היינו תורה כפירש"י בכל מקום שמירה
היא המשנה כדכתי' [משלי כ"ג] כי נעים כי תשמרו
בבטח, ושכרו בפסוק השני ואכלתם לחמכם לשובע היינו
מדת הסתפקות ולא נאמר ברבות השפע תרבה הדאגה
אלא יסתפק במה שחננו ה"ת כי מזה זו דקה בעסק
תורה וכך היא דרכה ודורו של חזקי' מלך יהודה אכלו
ליטרא ירק ועסקו בתורה [סנהדרין ל"ד]. ולעומת השלישי

(*) טון ז"ע דרש בס"ב לפני בני חק גמ"ח ב"ב בעומר
כמהנו לפני שם. כמו שכתב הח"ס בספר הקדוש. ספר הוכרין בשנת
תקפ"ט לפ"ק וז"ל: בעת ההיא יום די ל"ב למב"י יום אשר הפנה
לדרוש תוכית מוסר לבני הח"ק ניה על בית החיים וכו'
עכ"ל. וחזן הדרוש סופר דרש טון גב שמעתתא בענין המתים
כמו שבי תלמידו בספרו לקוטי חבר ב"ח בריש חלק ג'. וכתי' חים על
מוניח (ירושלים תרנ"א לפ"ק) סי' ל"ה נדפס הדרוש שפול משנת
תקע"ט לפ"ק וכן בדי' חים מוניח (ירושלים תרנ"ג לפ"ק) סי'
מ"י נדפס השפול משנת תקפ"ג לפ"ק. והנה בפנקסאות הקדושים
שתתי ע"ס הפרשיות יש מאמרים דרבה ב"ב בה"ב מענין נסיה. אבל
לא העתקתי מה רק אלה הדברים שהוכיח טון בפירוש שדרשם לפני
בני הח"ק כמזכיר בשנים בהדרוש.